

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 796.

CHICAGO, ILL., 14. decembra (December 14th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravništvo (Office) 2639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Hardingova priporočila.

Predsednik Harding je na skupni seji obeh zbornic dne 8. decembra prečital svojo poslanico, obsegajoča 7.000 besed, v kateri je dal kongresu razna priporočila in pojasnjeval stališče svoje administracije napram raznim problemom.

Povedal ni nič novega, niti ni v njegovih priporočilih nič takega, kar bi se že ne izvajalo. Kdor jo je pazno prečital, je razumel, da boče Harding v interesu republikanske stranke in s tem seveda v interesu banikirjev na Wall Streetu igrati v roke farmerjem z raznimi obljubami „da jih odvrne od „progresivnega bloka“, ki postaja nevaren stari gardi v republikanski stranki. Na drugi stranki pa sije iz poslanice stremljenje za še večje potlačevanje ameriškega delavstva. Tudi to ni nič novega za — socialiste. Za tiste delavce, ki so novembra 1920 zanj glasovali, da jim prinese prosperiteto, so pa njegove poslanice razočaranje, ako bi jih znaši čitati. K sreči jih ne znajo, zato Harding lahko brez skrbi bije po njih. Če bi bile jutri volitve, bi ti nezavedni delavci glasovali za kakega drugega Hardinga, torej kar se tega tiče, Wall streetu od večine ameriškega delavstva še ne preti nikaka nevarnost.

V industrialnem oziru priporoča Harding koncentriranje železniških družb v centralizirane enote. S tem bi se po njegovem mnenju zmanjšali obratni stroški in izboljšalo promet.

Priporoča, da se odpravi železniški-delavski odbor (Railway Labor Board), funkcije, ki so spadale v področje tega odbora, pa naj se prenese v delokrog Medržavne komercialne komisije.

Nadalje:

Povečanje kreditov farmerjem, katerim naj se olajša dobava posojil po najnižji obrestni meri.

Registriranje inozemcev. Vsak inozemec bi se moral registrirati in opisati tozadevnim uradom vso svojo zgodovino. To priporočilo je naperjeno proti radikalnemu delavstvu, katerega je največ med priseljenimi delavci.

Izbiranje in ekzimiranje inozemcev že pred odhodom v Zedinjene države. Tako bi se imelo naprimer prenesti iste funkcije, ki jih sedaj vrše naseljeniške oblasti na Elis Islandu, na ameriške naseljeniške urade v Italiji, Grčiji, Jugoslaviji, Nemčiji, Poljski itd. Glavni namen teh ekziminacij bi bil izločiti tiste kandidate za vstop v Zedinjene države, ki imajo radikalne tendence. Da se izrazimo v jeziku ameriških stoprocentnih patriotov: potom ekziminacij na kraju odpotovanja bi se izločilo tiste elemente, ki so nepristopni amerikanizaciji.

Pomoč federalnih oblast in kooperacija z lokalnimi oblastmi pri vzgojevanju inozemcev. To priporočilo ima isti namen, kakor točka o izbiranju inozemcev na kraju odpotovanja.

Dodatek k ustavi, ki bi omogočil zvezini vladi regulirati otroško delo v industriji. Poskusi omejiti delo otrok v industriji so bili že večkrat narejeni in tozadevni zakoni sprejeti, toda vrhovno sodišče je izreklo, da so protiustavni. Harding torej priporoča dodatek k ustavi, ki bi napravil tak zakon ustaven.

Dodatek k ustavi, ki bi zabranjeval korporacijam izdajanje vrednostnih papirjev, ki so po sedanjem tolmačenju zakona prosti davkov. Kako izbegavajo kapitalisti davkom, smo pojasnili v zadnji številki Proletarca pod naslovom „Zanimive številke“.

Sprejem zakonov, ki bo onemogočili stavko, kot je bila n. pr. stavka železniških delavcev in premogarjev v prošlem poletju.

Da ne bo poslanica dišala preveč po reakcionarstvu, je Harding v nji tudi priporočal kongresu, naj študira razliko med stroški produkcije potrebščin in cenami, po katerih se prodajajo odjemalcem.

Študiranje načrta za vpslitev vseh sredstev in virov dežele, človeških in materialnih, za narodno obrambo.

Razun priporočil je izvajal, da se bo sedanja vlada tudi v bodoče držala politike nevmešavanja v zadeve tujih držav; s tem je imel v mislih zamotan položaj v Evropi. Ob enem je bil to migljaj Clemenceauju, ki je prišel v to deželo delati propagando za pridobitev Amerike v zvezo evropskih imperialističnih sil, v prvi vrsti ševeda Francije, da je sentiment ameriškega ljudstva proti takim zvezam.

Stvar je v resnici ta, da bi se sedanja ameriška vlada rada vmešala v evropski diplomatični metež, ako ne bi prišla na krmilo z devizo izolacije Zedinjenih držav, ki se jo je posluževala v kampanji proti demokratski stranki. Ameriška vlada se zelo rada vmešava v notranje zadeve republike Mehike, centralno in južno ameriških republik, Kitajske, Liberije itd.

Politika izolacije se je ponovno pričela, ko je republikanska večina odklonila ratificirati versaillško mirovno pogodbo in s tem se je Amerika umaknila iz koncila zavezniških držav. Hardingova administracija je poslala na zavezniške konference k večjemu „opazovalca“ in ameriško „javno mnenje“ je bilo s tem zadovoljno. Praksa pa je pokazala, da rabi kapitalistična Amerika na diplomatičnih konferencah nekaj več kakor nevtralne opazovalce. Na konferenci v Lausanne so Zedinjene države zastopane po takih „opazovalcih“, katerih glava je poslanik Richard Washburn Childs. Ta „tíhi“ opazovalec na konferenci tudi govori in podaja v imenu ameriške vlade izjave in zahteve, kako naj se reši problem Dardanel in drugih morskih ožin med Črnim in Sredozemskim morjem, nadalje, kakšno taktiko mora zavzeti nacionalistična Turčija pri oddajanju koncesij, če se

noče zameriti ameriški vladi. To pomeni, da je Childs opazovalec samo po imenu. V resnici konferira in mešetari, kakor francoski, turški, angleški, italijanski in drugi diplomatje. Edina razlika med njim in drugimi je, da kot "opazovalec" ne glasuje. To je končno brez večjega pomena. Zavezniki diplomatje so po Childsu poučeni, kaj hočejo Zedinjene države in potem se morajo na to ozirati, ako se nočejo zameriti bogatemu stricu.

Ameriška zunanja politika je ves čas po vojni farsa, posebno, v kolikor se tiče sovjetske Rusije in drugih važnih svetovnih problemov. Ampak o tem drugič.

Harding priporoča združevanje železniških družb z ekonomskega stališča. Včasih se je to na podlagi protitrustnega zakona prepovedovalo. Res nima smisla, da bi v enem gotovem prometnem okrožju eksistiralo več železniških družb, vsaka s svojim sistemom, svojimi kolodvori, upravami itd. Ekonomsko to gotovo ni, posledice pa trpi ljudstvo. Tudi je brez smisla imeti nešteto železniških družb in ravno toliko sistemov širom dežele. Amerika bi morala imeti danes en železniški sistem z enotno upravo. Upravljane bi morale biti od ljudstvo za ljudstvo. Na kratko: Prometna sredstva te dežele bi morala biti ljudska posest, in to je edina rešitev tega problema. Kar svetuje Harding, ni noben izhod iz krize. Dokler bodo železnice v rokah bankirjev in industrialcev, ne bodo vpoštrevani interesi splošnosti, ampak interesi lastnikov železnic. Raditega imamo zadnja leta vedno krize v železniškem obratu.

Ako se odpravi železniški-delavski odbor, ne bo s tem ničesar izpremenjenega. Mesto tega odbora priporoča Harding, naj se njegove funkcije izroči meddržavni komercialni komisiji. Za vzrok priporočilu navaja, da je železniški-delavski odbor pristranski. Sestoji iz devetih članov, izmed njih trije, ki zastopajo železniške družbe, trije zastopniki železniškega delavstva in trije zastopniki "publike". Ampak železniški-delavski odbor je pristranski v prid kompanij. Zastopniki "publike" nastopajo skupaj z zastopniki družb, in trije delavski zastopniki so osamljeni in vsled tega v manjšini. V dotični komisiji pa delavci sploh ne bodo imeli besede. Delavstvo nima vzroka nasprotovati odpravi železniškega-delavskega odbora in tudi ne nasprotuje, niti nima vzroka, da bi se navduševalo za dotično komisijo, ki bo delala take zaključke, kakršne bodo hotele železniške družbe.

Harding priporoča odpravo stavk v tistih obratih, ki spravljajo ekonomsko življenje dežele v nered, ako se v njih preneha s delom. To se pravi, stavke v prometnih sistemih naj se prepove, ravno tako naj se na kak način prepove splošne stavke delavstva v gotovih obratih, kot je bila stavka premozarjev v tem letu. Harding pozabija, da delavstvo ne gre nikdar na stavko zato, da se zabava, ampak radi tega, ker ga kapitalistični interesi poženejo v stavke. Predsedniku tako velike industrialne dežele bi moralo biti znano, da se je ameriški kapitalizem po vojni temeljito organiziral za boj proti delavstvu. Za cilj si je vzel razdejeti politično delavsko gibanje, streti moč njegovih strokovnih organizacij, znižati plače, če mogoče podaljšati delovne ure (primera: klavniška industrija in železniške delavnice), vse v interesu "publike" in "amerikanizma".

Če je bila vsled stavke železniških delavcev in premozarjev prizadeta splošna publika, kar ni dobesedno res, je bilo stavkujoče delavstvo še tisočkrat bolj prizadeto. Edino kapitalisti, katerih delavci so bili na

stavki, niso nič prizadeti. Kar izgube v stavki na svojih dobičkih, jih dobe toliko več po stavki. Harding pa dela utis, kakor da so delavci glavni krivci in tem je treba naviti ušesa in jih naučiti spoštovati interese "publike". Škoda, da ameriško delavstvo ne zna še čitati takih poslanic. Če bi jih, bi prihodnjič glasovalo za socialističnega predsedniškega kandidata.

Overture, ki jih dela Harding farmerjem, so trik, potem katerega bi jih rad odvrnil od političnega združevanja v Nestranski ligi (North Dakota, Oklahoma, Wisconsin) in od farmske-delavske stranke, ki je drugo ime za Nestransko ligo v nekaterih državah (Minnesota in drugje). Tudi v tem oziru ne bo sreče. Ako hoče Hardingova administracija pomagati farmerjem, se mora postaviti po robu prekupčevalcem, ti pa so v vodilnih krogih stranke veliko močnejši element kakor farmerji. Tu se morajo torej razvijati stvari po svoje.

Značilno je, da propagira Harding federalno akcijo za amerikaniziranje tujerodcev. Sedaj jih "amerikanizirajo" razne trgovske komore in številne druge ultrapatriotične organizacije. Če bi vzela amerikanizacijsko vzgojevanje v roke zvezna vlada, bi se na tujerodce napravil pritisk, da se morajo "amerikanizirati". Zato priporoča registriranje tujerodcev. Ako še nisi državljan, se boš moral zgledati v gotovem uradu in popisati na polo, koliko časa si v deželi, od kje prihajaš, označiti svoje narodnost, vero, politično prepričanje, svoje aktivnosti tukaj in v domovini, povedati boš moral, če si ateist, če si oženjen ali ne, če si se razporočil in zakaj, in potem ko boš opisal svojo zgodovino, te bodo vzeli v roke izpraševalci in te lovili za besede. Ko boš z njimi opravil, bo tvoja zgodovina spravljena v miznico in oblasti jo bodo imele vsak čas pri roki, kakor naprimer izpraševalne pole za obvezno vojaško službo v zadnji vojni. Kadar boš na stavki, se boš moral paziti; če ne boš hotel skebiti, boš moral biti toliko previden, da vsaj piketiral ne boš in napravil kaknega drugega kaznjivega dejanja; v stavkah je namreč vse kaznjivo, samo skebanje ne. In kadar se pregrešiš, bodo pronašli, da si anarhist ali kakoli bo takrat že najboljši na slabem glasu po mnenju dolarskih patriotov, pa boš šel ali v ječo, ali pa na obisk mile domovine. Tak je v glavnem namen vseh tistih zakonskih načrtov, ki imajo v vidu nadzorovanje nad tujerodnimi delavci v tej deželi.

Harding želi prepričati prihajanje takih delavcev v deželo svobode, ki so že okuženi z naukom boljše vizma. Zato jih bodo izbirali na licu mesta. Do tega pride in s tem bo ustanovljen nov vir za korupcijo.

Jeklarski magnatje, rudniški baroni, mesarski kralji, železniške družbe itd., bi rade ceneni delavcev. Te se dobi na Poljskem, v Italiji, na Balkanu, v Rusiji, na Litvinskem, Grškem in v drugih zaostalih deželah. Ampak delavci iz teh dežel so tudi najtežje pristopni asimilaciji in "amerikanizaciji". Dasi so v svojih življenjskih zahtevah skromni, dasi nimajo mnogo pojma o higieni, četudi delajo večinoma v obratih z najdaljšim delavnikom in najnižjimi plačami, amerikanizirati se pa vendar nočejo. Revolucionarni duh jim je bližji, kakor pa amerikanizacija. Kako torej dobiti cenene delavce, ki bodo ob enem dober material za amerikanizacijo? Zelo težak problem! Poskusili bodo z odbiranjem na kraju odpotovanja. Pa bo vendar težko zadovoljiti obe tendence. Če bodo odbrali inteligentnejše delavce, ne bodo hoteli garati dolge delovne ure, niti ne delati za nizke plače, niti se pustili psovati bosom. Če pa odberejo najnevednejši človeški material in ga pošljejo v Gary, Pittsburgh, Minnesota,

cikaške in druge klavnice, na železniške proge itd., bodo sicer delali kakor jim bo ukazano, toda udarce bodo čutili in radi tega bodo kajpada nepristopni amerikanizaciji in pristopni propagandi I. W. W. in drugih "prevratnih" elementov. Poskusiti bo treba, mislijo v Washingtonu.

Harding ni torej povedal ničesar, kar bi ne bilo že stokrat premeleto v senatu in v zbornici poslancev (kongresu). Gre se proti gibanju zavednega delavstva in temu je naperjena vsa politika Hardingove administracije. Izvajala se je doslej in bo se i v bodoče.

Ameriški kapitalizem združuje svoje moči in kar je glavno, neči se iz izkušenj. Delavstvo bi moralo delati enako. Izkušenj ima veliko in drago jih plačuje. Čas je že, da bi mu tudi kaj zaleglo. Prenehati bi se moralo s frazarskimi vzkliki in pričeti s praktičnim delom za organiziranje moči ameriškega proletariata na industrialnem in političnem polju.

***

23,000 ubitih, 3,000,000 poškodovanih v ameriški industriji tekom enega leta.

Gornji naslov se glasi, kakor poročilo iz vojne. V vojni gredo ljudje na bojišča, da pobijajo drug drugega, torej konsekvantna poročila ne morejo biti drugačna, kakor da opisujejo bitko in sporočajo število mrtvih in ranjenih. Vojna je vojna!

Industrija pa ni bojišče, v industriji si ne stojte nasproti sovražne armade. Delavci vseh narodnosti delajo skupaj in skupno so izpostavljeni enakim nevarnostim. V današnji gospodarski uredbi je v industriji nešteto nevarnosti. In skoro vse bi se moglo odpraviti, če se odpravi najprvo — profit.

Zvezini urad za javno zdravstvo je podal statistiko o smrtnih slučajih in poškodbah v industriji v letu, ki je sledilo končani vojni. Za zbiranje podatkov o nesrečah v industrijah vzame namreč več časa, kakor pa za sestavljanje statistik o vojnih izgubah.

Zamislite si: 23,000 smrtnih nezgodb v "mirni" industriji tekom enega leta! In to samo v Zedinjenih državah. Nad tri milijone delavcev in delavk je bilo v ameriški industriji tekom istega leta ponesrečenih. Poškodbe so različne: zlomljenje udov, oslepljenje, odtrganje rok ali nog itd. Lahkih poškodb je pa še veliko več.

Samo v državi New York je bilo v enem letu po vojni 51,084 nesreč v industriji. To pomeni, da je bilo na vsakih sto oseb, vposljenih v industriji, pet ubitih ali fizično poškodovanih. Primerjajote te številke z onimi ameriške armade v Franciji, pride človek do zaključka, da je imel vojak na bojišču varnejšo pozicijo, kakor pa industrialni delavci v "mirni" industriji. In za delavce nihče ne propagira odškodnine ali bonusa, dasi opravljajo veliko bolj važen posel tudi s patriotičnega stališča, kakor ga opravljajo vojaki.

Isto poročilo zdravstvenega urada izvaja, da je bilo tistih nesreč, ki so jih zakrivali nepazni delavci, razmeroma malo. To potrjuje trditev socialistov, da je vzrok nesrečam sedanji profitarški sistem, ki gleda edino nato, kako bi iz delavcev izčrpal čim več dobička, pri tem pa zanemarija skrb za osebno varnost pri delu.

Smrtne nesreče in poškodbe povzročajo v delavskih družinah veliko gorja. Družina, recimo petih

oseb, otroci še vsi mladoletni, izgubi očeta, oziroma soproga in s tem vir dohodkov za preživljanje. Malenkostna posmrtnina, če je bil pokojnik zavarovan, kmalo poide in potem se je treba naslanjati na dobrodelnost. Še hujše je, ako je edini vzdrževatelj družine fizično tako poškodovan, da ni za nobeno delo več. Odškodnina, ki se mu jo izplačuje, v nekaterih krajih več, v drugih manj, velikokrat sploh nič, komaj zadostuje za zdravila in zdravnika. Kje naj dobi družina sredstva za preživljanje? Ali se bogate korporacije kaj brigajo, kaj se godi z njihovimi delavci, kadar postanejo vsled poškodb, dobljenih pri delu, nesposobni za nadaljno garanje? Veliko je takih poškodovancev, da bi lahko opravljali kako lahko delo, kakor pravijo zdravniki. Ampak kje naj premogar ali jeklarski delavec dobi lahko delo? Krompir lahko lupijo otroci in to je tudi lahko delo. Do drugih lahkih del pa navadni delavci nimajo dostopa. Sicer pa lahkih del v industriji sploh ni, razun sem pa tam čuvajska služba, teh pa ni dovolj za vse tiste, ki so se v industriji toliko poškodovali, da so zmožni opravljati samo "lahka" dela.

Nihče ne postavlja spomenikov ubitim delavcem, nihče ne polaga vencev na grobove "nepoznanih" proletarcev, ki so padli pri delu ustvarjanja. Današnja družba je taka, da veliko bolj slavi "junake" destrukcije kako stvaritelje bogastev. Vsa Amerika je pokoncu za vojaški bonus. Kako malo je takih, ki bi se borili za odškodninske postavbe, ki bi delavcem zasigurala življenski obstanek, kadar postanejo nesposobni za delo vsled poškodb, dobljenih v industriji!

Kadar bomo zreli za malo boljšo družbo, bomo imeli sistem, ki bo skrbel za delavce in njihove družine v boleznih, ponesrečbah ali v slučajih smrti tistega, od čegar zaslužka je družina odvisna, istotako v času brezposelnosti. Danes se družba ne briga za delavce — in delavci so družba. To pomeni, da se delavci ne brigajo za svoje lastne interese.

Izmed vseh držav na svetu je v Zedinjenih državah najmanj zanimanja med delavskim ljudstvom za zavarovanje zoper bolezni, poškodbe, onemoglost itd. Največji vzrok temu je, da je v tej deželi v cvetju sistem podpornih organizacij, v katerih mora nositi delavstvo vse breme za medsebojno podpiranje v nesrečah. Koliko milijonov je vrženih proč vsako leto samo za poslovalne stroške vseh teh naštetih organizacij! In vendar je jasno kakor na dlani, da bi bilo treba plačevati veliko manj, če bi plačevali vsi, delavci najmanj in kapitalisti največ, v zavarovalni fond, ki bi ga imela v oskrbi država. Zdravniška pomoč bi bila lahko brezplačna za vse delavce in njihove družine, ravno tako bolnišnice, zavetišča itd. Ampak taka uredba je v sedanji družbi, kateri je profitarstvo in protektiranje privatnih interesov glavni smoter, nemogoča. Ni drugače, kakor da nadaljujemo z bojem za socialistični ekonomski sistem.

***

V Illinoisu smo imeli referendum za sprejem nove konstitucije. Ko jo je konstitucionalna konvencija izdelala in objavila je delavstvo spoznalo, da je vseskozi sestavljena v prid privatnih interesov. Zato je začelo delavstvo propagando proti sprejemu te konstitucije. In delavstvo je glasovalo proti v velikem številu. Ako bi bilo opreznije, bi takrat, ko so bile volitve delegatov za konstitucionalno konvencijo, postavilo svoje ljudi in jih izvolilo, pa bi to jesen lahko sprejelo konstitucijo, ki bi imela v vidiku interese ljudstva in samo ljudstva.

SEMINTJA.

Upi vladarjev. — Kar je umrlo, se ne povrača. — Svoboda in Irci. — Karolyi pred sodiščem. — Padanje vlog. — Nehvaležnost je plačilo imperializma. — Smrtne kazni za strašilo.

Kralj Tino ni še zgubil upanja na grški tron. Že drugič je moral zapustiti kraljevino. Ko se je vrnil zadnjič, mu je ljudstvo, neumno kakor je, delalo ovačije, Venizelos pa je moral zapustiti deželo kakor preje Tino. Sedaj je Venizelos nazaj na grškem pozorišču in Tine hladi svoje užaljeno veličanstvo v kraju, ki je izven nevarnosti pred grškimi oficirskimi revolucionarji. Kralj Konstantin je mislil priti na obisk v Ameriko, toda to namero je za en čas odložil. Grška dvorna familija je imela v Parizu konferenco, na kateri so se njeni člani pritoževali nad nehvaležnostjo grškega ljudstva in izrekli upe, da se stari časi kmalo povrnejo.

Tino misli, da se bodo stvari na Grškem razvijale njemu v prilog. Sedaj vlada tam kaos. Novi kralj je takorekoč ujetnik v svojem kraljestvu. Skoro gotovo bo kmalu odstavljen in proglašena republika, ki bo po Tinovem mnenju živela komaj eno leto. Ljudstvo bo videlo, da mu republika ni prinesla blagostanja, pa bo zopet zahtevalo monarhijo; kakor zadnjič, bo zahtevalo povratek kralja Konstantina na grški prestol. Tino se bo ljudski želji odzval, se vrnil, in mase ga bodo navdušeno sprejele. Grška vladarska hiša bo dobila nazaj svoje kraljestvo.

Izmed opojnih sredstev je domišljija zdravju še najmanj kvarna, če se ostane samo pri nji. Karl in Zita sta jo hotela izvesti v praksi in zato sta se opekla. Izmed vseh bivših vladarjev po milosti božji je kajzer še najbolj pameten. Ako fantazira da postane enkrat zopet vsemogočni vladar, tega vsaj ne razglaša. In zadovoljen je, da sme ostati v svojem gradiču. Da mu ne bo dolg čas, se je oženil. To je še najboljše, kar je storil po vojni.

Deficit nemške vlade v tekočem letu bo znašal 890,000,000,000 mark. Vlada si ne ve pomagati drugače, kakor da neprestano tiska nove bankovce. Prvi teden v decembru jih je dala natisniti 110,000,000,000 mark. Marka pada v vrednosti, draginja narašča, ekonomski kaos se veča, nesigurnost zija iz vseh kotov. Francija pritiska za odškodnino, nemško delavstvo strada, in le tisti, ki spadajo med bogatejše sloje, si lahko privoščijo človeško življenje. Ni čuda, da kajzer ne sanja o povratku na nemški tron. Nemško ljudstvo ve, da so kajzerji, kronani in finančni, zakrivili današnje bedo. Grki še niso prišli do tega spoznanja, in Tino to ve. Mogoče je tudi čital zgodovino, iz katere je razvidel, da so monarhije in razni drugi režimi padali, stari so bili pregnani, pa so se čez en čas zopet povračali. Ampak, če je bil novi režim boljši, se je stari povrnil čez en čas samo za en čas, pa je zopet padel, potem za zmerom.

Irci, ki so sedaj svobodni, se tudi svobodno koljejo med seboj. Vlada svobodne irske države je dala pomoriti nekaj republikancev, ki so ji prišli v roke, da zastraši druge. Republikanci pa so pomorili nekaj poslancev, vojakov in uradnikov novega režima. Te vrste vesti se vsaki dan ponavljajo, vedno enake, le umorjene osebe so druge. Irci so bojevitvi ljudje, toda svojo bojevitost napačno izrabljajo. Svoji deželi ne delajo ugleda, niti katolicizmu, ki je tudi zapleten v civilno vojno; blagoslove deli na obe strani. Irci še dolgo ne bodo svobodni v pravem pomenu besede. Ne gre se jim za cilje, ampak za formo. S svojo nesmiselno civilno vojno dokazujejo, da niso zreli za samovlado. Angleškemu imperialističnemu državnikom je sedanji krvavi ples na Irskem v največje zadoščenje, ki bi ga jim Irci ne smeli dati. Narodi, ki hočejo svobodo, morajo paziti, da ne dajejo orožja imperialističnim vladam za nadaljna potlačevanja.

Ogrska vlada je pričela s sodnim procesom proti grofu Karolyi, bivšemu predsedniku narodnega sveta; obtožuje ga veleizdaje, ker je predal deželo boljše-uyikom. Državni pravdnik zahteva, da se konfiscira vse premoženje njegovi familiji. Zagovornik je odvrnil, da se je to dejansko že izvršilo in Karoljeva družina živi v pomanjkanju. Grofica Karolyi, žena obtoženca, se preživlja s prevažanjem potnikov v motornem čolnu iz Raguse na Lakronski otok in obratno. Nič prijetna služba za grofico. In ker vladajo danes na Ogrskem aristokratje, bodo Karolju najbrž odpustili greh in ga zopet posadili na svojo desnico.

Vloge v ameriški poštni hranilnici so padle v enem letu za \$14,000,000. V nji hranijo svoj denar delavci, ki morejo v najboljšem slučaju prihraniti, ali pa pristradati ako je to pravilnejši izraz, komaj par dolarjev na mesec. Padanje vlog v poštni hranilnici postavlja na laž trditev metropolitanskega časopisja, da se je prosperiteta vrnila v deželo. Zanimiva bi bila tudi statistika o dolgovih ameriških delavcev, ki so jih napravili v tem letu. Eni so si izposodili denar od prijateljev, ako je bilo to mogoče, največ pa dolgujejo trgovinom. Ti dolgovi znašajo na milijone. In denarja ni v deželi nič manj kakor ga je bilo, "narodno" bogastvo pa se je v tem letu znatno povečalo. Toda kdo ga ima, če ga nima ljudstvo?

V Koreji strada nad 5,000 ruskih beguncev, ki so pobegnili iz Vladivostoka in drugih krajev Sibirije po odhodu japonskih čet, njih mesto pa so zavzele čete sovjetske Rusije, kateri se je pridružila sedaj republika daljnega vzhoda. Sovjetska Rusija ni izgnala tistih ljudi v Korejo. Če bi ostali v Sibiriji, bi bili mnogi izmed njih postavljeni pred sodišče in tudi kaznovani. Zato so se umaknili. Bili so v službi japonskega imperializma in se bojevali proti vladi ruskega ljudstva. Sedaj, ko so v tiski, je japonska vlada nanje pozabila. Enako so storile zavezniške vlade z Wranglovci, ki so po porazu pribežali v okolico Carigrada in umirali v nesaniarnih razmerah vsled kužnih bolezni. Imperializem te pozna, dokler te rabi. To so skusili Wranglovci, kontrarevolucionarji v Sibiriji in sedaj Grki. Kljub tem izkušnjam je na svetu še vedno veliko ljudi, ki so mu pripravljene služiti.

V Chicagi je policija izsledila bando roparjev in sedaj priporoča, naj se jih nekaj čim prej pošlje na vešala. To bi po mnenju policije ostrašilo druge roparje, ki postanejo posebno aktivni v zimskem času.

Ampak vislice in smrtne kazni so strašilo šele tedaj, kadar je ropar v pesti oblasti. Smrtne kazni ne omejujejo zločinov. Smrtne kazni so v veljavi že dolga tisočletja, kljub temu se z njimi ni žabranilo širjenje idej, religij, niti zločinov. Za omejitve zločinov je treba iztrebiti vzroke, ki jih povzročajo. In vzrok je sedanji ekonomski sistem. Kaj je razlika med malo in veliko tatvino, med posameznim umorom in morijo na debelo? In sedanji sistem je tak: Male tatove kaznuje, velike slavi. Posamezne morilce kaznuje s smrtjo, "junakom", ki more na povelje v organiziranih morijah, pripenja medalje na prsa.

Investicije ameriških delavcev v krojaška podjetja v sovjetski Rusiji.

Unija krojačev, znana pod imenom Amalgamated Clothing Workers of America, je na svojem zadnjem zboru sklenila na priporočilo svojega predsednika Sidney Hillmana in drugih ustanoviti korporacijo z namenom reorganizirati na moderni bazi krojaško industrijo v sovjetski Rusiji.

Sidney Hillman je bil pred dotično konvencijo v Rusiji, kjer se je posvetoval z različnimi sovjetskimi faktorji in rezultat posvetoovanja in konferenc je bil, da so izdelali pogodbo, ki daje ameriškim organiziranim krojačem koncesijo za otvoritev krojaških tovarn v Rusiji, pri katerih bi bila udeležena z delnim kapitalom tudi sovjetska vlada.

Ta načrt je Hillman predložil konvenciji imenovane unije in njenemu članstvu, ki je o njem razpravljalo. Pod pokroviteljstvom te unije je bila potem ustanovljena Ruska-Ameriška Industrialna Korporacija (Russian-American Industrial Corporation). Izdane so bile delnice, katerih se je prodalo za več stotisoč dolarjev krojačem, njihovim posameznim unijam in drugim delavcem. Sicer se jih še ni prodalo za tolikšno vsoto, kakor je bilo določeno, vendar se je nabralo dovolj kapitala in Hillman je zadnje poletje odpotoval ponovno v Rusijo in z njim William O. Thompson kot njegov svetovalec v gospodarskih zadevah.

Gospodarske razmere v Rusiji so še neurejene, kar je pripisati v prvi vrsti vojni, blokadi, civilni vojni in zavezniškimi intrigami, v drugi vrsti pa eksperimentom sovjetskega režima na ekonomskem polju. Radi teh neurejenih razmer so nastala med Hillmanom in Thompsonom nesoglasja že po prvih dveh tednih bivanja v Moskvi. Thompson je mnenja, da so investicije v ruska podjetja nesigurne in da se krojaško podjetje kakor je sedaj zamišljeno ne bo izplačevalo. Hillman pa stoji na stališču, da je želja ameriških krojačev, ki so pokupili delnice, pomagati Rusiji in njeni industriji na noge. Thompson ne vidi stabilnosti niti v sedanji ekonomski politiki ruske vlade in misli, da jo bo morala še radikalno spremeniti, medtem ko je Hillmanovo mnenje, da bodo krojaške tovarne, obratovane pod upravo iz Amerike poslanih strokovnjakov, uspeli in kapital, založen vanje, ne bo izgubljen, ampak se bo v doglednem času tudi dobro obrestoval.

Kar je Hillman hotel, je pomagati Rusiji. Rusija ima veliko sirovin, pa malo industrije. Tkalnice, ki so obratovale pred vojno s polno paro, sedaj večinoma stoje. Krojaških tovarn v ameriškem pomenu besede v Rusiji sploh ni bilo. Da se odpomore pomanjkanju oblačil, je prišel Hillman na idejo, da se zbere

med ameriškim delavstvom potrebni kapital, s katerim se nakupi stroje in drugo opremo in se vse skupaj pošlje v Rusijo. Obrat v krojaških tovarnah bi vodili ameriški strokovnjaki in ruske delavce bi učili ameriški krojači, ki so se sicer izučili svojega poklica večinoma v inozemstvu, toda praktično znanje so dobili šele v ameriških tovarnah za oblačila. Ruska vlada je pozdravila ta načrt in šla Hillmanu v vseh ozirih na roko. Vse je šlo gladko, v kolikor se more govoriti o gladkosti pri takih podvzetjih, dokler ni prišel Thompson, vslužben od te korporacije kot njen finančni svetovalec, s svojo kritiko. Odšel je iz Moskve in v evropskih mestih so ga izpraševali ameriški časnikarski poročevalci, ki pa so njegovo kritiko, oziroma mnenje o investicijah v ruska podjetja tako zavili, kakor da je ves denar že v naprej izgubljen. Thompson je ta poročila potem sam koregiral in omenil je, da gleda na vso stvar z gospodarskega stališča in iz tega se mu zdi podjetje bolj spekulativna reč. Morda bo šlo, še bolj mogoče je, da ne, pravi on. Delničarjem je dal razumeti, da jim ne svetuje dvigniti svoje deleže, kajti s tem da ima on drugačno mnenja kakor Hillman, še ne pomeni, da je on (Thompson) v pravem.

Hillman misli, da so napore povzdigniti rusko krojaško industrijo prvič humanitarni, ker streme pomagati proletarski deželi, ki se je otrsela kapitalistične vlade, in drugič, ker se bodo vloge v ta podjetja tudi obrestovala in bodo torej prinašala ameriškim delničarjem dobiček.

Svetoval pa je krojačem in ameriškim delavcem sploh, naj ne dajo vseh svojih prihrankov za nakup delnic Ruske-Ameriške Industrialne Korporacije, ker bi to ne bila zdrava taktika. Delniška podjetja in podjetja sploh so spekulativna. Ena se posežečijo, druga ne. Naša želja je, da bodo napore ameriške krojaške unije, oziroma korporacije, katera se je organizirala iz njenih vrst, uspešni, kar bo v interesu Rusije in v interesu zadrugištva, potem katerega se delavstvo uči za kolektivno vodstvo in upravljanje proizvodnih in distributivnih sredstev.

Solidarnost pri njih in pri nas.

Na "patriotičnem" shodu, ki ga je sklicala čikaška trgovska komora, so stoprocentni Amerikanci napadali gubernerja Smalla, ker je osvobodil jetniških zidov število članov bivše komunistične delavske stranke. Med govorniki so bili polkovnik Farrell, general Dawes in general Pershing. Shod se je vršil v hotelu La Salle. Navzočih je bilo nad tisoč oseb, med njimi častniki, dame iz "visoke" družbe, veletrgovci, industrialci, člani Ameriške legije, ameriškega rdečega križa, čikaške žitne borze, odvetniške zbornice, bančne zveze, illinoiske zveze industrijalcev, čikaškega Industrialnega kluba, illinoiske komercialne komore itd. To je bil shod organiziranega kapitalističnega razreda, ki v bojih proti delavstvu pozabi na svoje konkurenčne boje, na politične diference in na osebne spore. Delavstvo propagira enotno fronto, v praksi jo ne izvaja. Kapitalistični elementi ne govore o solidarnosti in enotni fronti, toda kadar se gre zoper delavstvo, jih najdemo skupaj v enotni fronti.

Medsebojni kapitalistični interesi niso enaki. To se posebno opaža, kadar so v parlamentih razprave o trgovskih pogodbah, carinskih predlogah, davkih itd. Interesi kapitalistov so enotni edino v boju proti delavstvu. In tako vidimo, da nastopajo skupno proti

delavskemu razredu, med seboj pa so v boju, v kolikor nasprotujejo interesi enih kapitalistov drugim finančnim kraljem. Interesi delavstva si niso nasprotni. Kljub temu je delavski razred razbit na frakcije, ki si nasprotujejo druga drugi. Znamenje, da se kapitalisti bolj zavedajo pomena solidarnosti, kakor delavski razred. Kapitalizem bo vladal, dokler bo delavstvo, ki je v ogromni večini, zapravljalo svoje energije v medsebojnih sporih; gospodaril bo, dokler bo večina delavstva nezavedna. Tisti, ki je inteligentnejši, vlada s pomočjo nezavedne večine. Kapitalizem ne vlada zato, ker je jačji od delavskega razreda, ampak zato, ker ga nezavedna večina delavskega razreda nezavedno podpira.

Dobrodelni ples.

*"Sešel se žen je venec plemenitih,
prvakov naroda soproge svitle,
In vse so složne: treba je pomoči.
Ubogo ljudstvo! Beda mu je gost...
Raz srce jim je padlo težko breme
in ginjene so segle st v roke
ko so sklenile, da v korist ubožcev
zabavo dobrodelno prirede: . . ."*

Visoka gospoda prireja včasih zabave, ki jih razglasi v javnosti, posebno, če se hoče pokazati. Ampak take zabave se prireja samo v "dobrodelne" namene. Bog ne daj, da bi jim bilo kaj za zabavo. Samo revežem hočejo pomagati, nič drugega.

Vsako jesen in v zimskem času prirejajo soproge in hčere ameriških milijonarjev dobrodelne ples. To so zelo blage ženske in ker ne morejo trpeti bede svojih bližnjih, razglasijo, da se bo ta in ta dan vršil dobrodelni ples. Seveda dostop imajo samo povabljeni, izbrani med izbranimi.

Dne 12. decembra so dame iz čikaške "society" priredile v dvorani Trianon, ki je eno izmed najluksurioznejših plešišč v Chicagi, ples v prid *Illinois Children's Home and Aid society*.

Razkošna dvorana je bila za to priliko še posebno dekorirana. Dame so se šopirile v dragocenih oblečilih; nekatere so bile oblečene v kostume, za katere so potrošile na tisoče dolarjev. Ko je nastopil balet, so se posedle na blazine, razložene po tleh. Listi so drugo jutro pisali, da je bila to briljantna zabava. Prinesli so tudi po cele strani slik "najprominentnejših" dam. V podrobnostih so opisali njihovo toaleta, plese, godbo. — Na koncu poročil so povedali, da je prinesel ta "*bal fantastique*" \$30.000 dobička, ki ga dobi imenovana organizacija. S tem so dame in gospodje storili svojo dolžnost do ubogih.

Trideset tisoč dolarjev za otroke. Stotisoče dolarjev za ženska oblačila, naročena samo za ta ples!

Ako bi bili ubogi odvisni od miloščine bogatašev, bi morali pomreti od glada. Po čikaških ulicah in po ulicah vseh večjih ameriških mest prosjačijo pohabljeneci in podpirajo jih reveži, le, da so ti reveži še sposobni za delo, zato podpirajo tiste, ki niso več zmožni. Beračiti po palačah je prepovedano! Bogata gospoda izpolni svojo dolžnost s tem, da priredi parkrat na leto dobrodelni ples, potem pa po listih razglša svojo dobrohotnost. Ostali njihovi plesi se vrše v rezidencah denarne aristokracije, to pa so bolj "domače" zabave.

Dame, ki trosijo stotisoče na leto za nakup oblek, ne vedo, da jim razkošje omagačajo delavci in delavke po tkalnicah, jeklnah, klavnih, rudnikih itd. Za

sramotno nizke plače morajo garati dan za dnem od 8 do 12 ur na dan, dobiček pa požanjenjo drugi. Kadar se delavec ali delavka pri delu pohabi, ali vsled dolgotrajnega naporenega, nezdravega dela oslabi, tedaj na cesto ž njim ali ž njo. Ako ni drugega izhoda, in največkrat ga ni, je treba prosjačiti, ne okoli bogate gospode, ampak pri delavcih. Tak je današnji sistem dobrodelnih plesov.

Brez naslova.

V Ameriki bi bilo vse dobro, če ne bi bilo slovenskih socialistov. Za samo nadlego so prišli v to deželo in pričeli mešati štrene šifkartašem, popom, denuncijantom in drugim prevarantom. Celo v Jolietu, kjer ni "kranjskih" socialistov, nimajo mirnega spanja radi njih.

Pirc je prepričan, da boj, ki ga vodi socialistična stranka, ni drugega, kakor humbugiranje delavstva. Mož se je zelo razljutil! Zakaj tudi ne! V deželi imamo demokratsko in republikansko stranko, ki se trudita pomagati delavstvu, in ga varovati pred izkoriščanjem socialistov, delavci so pa toliko nespametni, da se ne oklepajo stranke človekoljubov, ampak silijo k socialistom. Prav zares mora človeka popasti jeza. In Pirc je tako popodla, da je razbil par pisalnih strojev, predno se mu je posrečilo spraviti skupaj eno kolono psov, zavijan in laži. Celo številke je videl v svoji razburjenosti desetkrat večje kakor so, vsaj kar se njegovih naročnikov tiče. V času prohibicije je malo razburjenja zelo na mestu za tiste ki imajo prepričanje v žepu in v "štamperlu."

Pri Sakserjevih so se tudi razjezili. Pa še kako! Sakserjevi šribarji urejujejo "list slovenskih delavcev v Ameriki", zato si laste tudi pravico ozmerjati tiste, ki jim ne ugajajo. "List slovenskih delavcev" ima med mnogimi še to napako, da nimajo delavci ničesar zraven. Obogateli so šifkartašnico in pomagali listu na noge, toda njihov pa vendar ni. "Proletarca" lastuje 750 ljudi, "list slovenskih delavcev" pa poseduje samo eden, pa še tisti ni delavec.

Stvar pa je ta. Nekoč se je organiziralo JRZ. V odboru so bili Sakser, Pirc, Kazimir Zakrajšek, Rev. Kebe, Klepetec in še nekaj drugih narodnih luči. Pirc, Sakser, Trček, Kazimir in ducat drugih narodnih mučnikov, ki so sedaj v političnem pokoju, so pa nabirali prispevke okoli rojakov v miljonski fond. Tako je bilo. Ko so nabrali nekaj milijonov, so pa prepustili kaso drugim, da si jo talajo.

Talenga se vrši že nekaj let, milijonov pa je več in več. Že tolikokrat so bili razdeljeni, pa se po nekem čudežnem procesu naberejo novi. Zakaj ne bi dobila enega ali dva tudi Sakserjeva banka? Protestiraj, o narod, da dobi nekaj evenka tudi Pirc, Sakser, Klepetec, in par dajmov tudi Trček.

Slovenski socialisti so nekaterim ljudem ala Pirc in Sakser prizadeli zelo veliko neprilik. Kako lepo je bilo takrat, ko so pri Sakserju brez skrbi prodajali kolone v Glasu Naroda za lomljenje stavk. Takrat se je brez skrbi pisalo za sčebarijo, priporočalo republikanske kandidate, napadalo socialiste in hvalilo dobre ljudi, in dobri ljudje so bili takrat samo gospodje kapitalisti in pa politikji, kakor je naprimer sedanji vrhovni sodnik Taft. Franc Jožefu so pošiljali častitke in na Dunaj je bila takrat poslana kopija "Glasu Naroda", na katerem je bila Franc Jožefova slika, pod njo pa voščilo:

Prva knjiga.

Prva z modernimi pripomočki tiskana knjiga in njena vrednost.

Kdo je spisal prvo knjigo in kedaj, ni povsem dognano in o tem vladajo različna mnenja v krogih zgodovinarjev in raziskovalcev.

Nekateri raziskovalci starih spisov trdijo, da je spisal prvo knjigo Egipčan Athotes leta 2112 pred Kristusom. V nji je opisal zgodovino svojega rodu.

Latinci, ki so poznali literaturo davno prej predno so njihovi sosedje pričeli misliti na pisanje dokumentov in knjig, so navedli kot vzrok svojih inspiracij za pisavo žensko po imenu Europa, hči kralja Agenora v Phoeniciji, ki je živela leta 1494 pred Kristusom. Kaj so pisali v tistih časih pod njenim vplivom, zgodovina še ni mogla dognati. Dognano pa je, da je Cadmus prinesel phoenicijska pisma na Grško že leta 1493 pred Kristusom.

Raziskovalci so našli dovolj dokazov, da je literatura eksistirala že v tistih zgodnjih dneh egipčanske in phoenicijske civilizacije.

V raznih muzejih in starinskih zbirkah posameznikov je najti veliko spisov in tudi knjig, ki segajo daleč nazaj v takozvani stari vek.

Moderne tiska takrat še niso poznali. Vendar pa je bil način za pisanje pri enih starih narodih veliko bolj razvit kakor pri drugih.

Tiskarske črke je iznašel Johan Gutenberg, rojen v Mainzu proti koncu 14. stoletja. Nekateri trdijo, da je tiskarske črke iznašel Johann Fust, ki je z Gutenbergom ustanovil prvo tiskarno leta 1450 v Mainzu. Na njunem stroju je bila tiskana *Mazarinska biblija*, *Apel proti Turkom* in nekaj manjših cerkvenih spisov.

Po petih letih se je njihova tiskarska družba razbila in Fust je Gutenbergu tožil za odškodnino, češ, da je on (Fust) založil denar za tiskarno. Ker Gutenberg ni imel sredstev, je sodišče prisodilo skoro vso tiskarniško opremo Fustu, ki je potem vodil tiskarno naprej s svojim zetom Schoefferjem. Gutenberg pa je potem, kakor trdijo nekateri, pričel z lastno tiskarno, vendar se pa ni moglo izslediti nikakih spisov, o katerih bi se moglo z gotovostjo trditi, da so bila natisnjena v njegovi tiskarni. Gutenberg je umrl leta 1468.

Kitajci n. pr. poznajo tisk že dolgo časa in dasi se ponašajo z najstarejšo živečo civilizacijo, je njihov način pisanja silno nepraktičen.

Veliko stare pisave je vdolbene v kamen, naprimer v nagrobne spomenike, grobnice, templje, sohe itd. Iz teh primitivnih spisov črpajo raziskovalci snov o prvih znakih civilizacije, ki so se pojavili pred tisočletji. Vsak tak spis pomeni za zgodovinarje ogromno vrednost, pa tudi za človeštvo v splošnem.

Tiskarstvo in pisava je danes zelo izpopolnjena. Današnji moderni tiskarski stroji se ločijo od prvotnih tiskarskih priprav kakor samokolnica od ogromne lokomotive.

Danes ima že marsikak delavec čedno knjižnico v svojem stanovanju, za katero bi ga pred stoletji zavidali zgodovinarji in drugi učenjaki.

Kakor omenjeno, je bilo prvo tiskano *Sveto pismo* natisnjeno v Gutenbergovi tiskarni pred okoli 472 leti. To Sveto pismo se nahaja v knjižnici mesta Leipzig (Lipsko) v Nemčiji. Ker so sedaj vsled padca nemške valute nemška mesta v občutni finančni krizi, poročajo, da je dalo mesto to prvo tiskano biblijo na pro-

"Tudi mi se pridružujemo avstrijskim narodom s častitkami do sivolasega vladarja. . ." Ko je bil Taft prvi kandidat republikanske stranke za predsednika, mu je uredništvo Glasa Naroda častitalo na zmagi še predno so se volitve pričele. Taft se je razveselil, kajti Glas Naroda mu je prvi častital na zmagi. V nagrado za usluge kapitalistični stranki je dobilo nekaj oseb iz Sakserjevega štaba službo na Elis Islandu.

Kako imenitno se je dalo v prejšnjih letih zaslužiti v času stavk! Stavkokaške agencije so izvedele za "list slovenskih delavcev", ga pridobile za svoje namene, uredniki pa so na povelje pričeli prav na skebski način podpirati skebarijo. In vse bi bilo lahko še tako kakor je bilo, ako ne bi bilo teh prokletih socialistov—naj jih vrag vzame!

Pri Sakserju, v Jolietu, pri Pircu in še marsikje drugje bi se zveselili do blaznosti, če bi se slovenski socialisti pogreznili v zemljo in Proletarec prenehal.

Je res nerodno. Pri volitvah bi se dalo veliko zaslužiti v agitaciji za razne delavske kandidate, kakor je bil n. pr. Harding, ravno tako pri zavajanju delavcev s poročili o stavkah, če ne bi bilo teh nebodijih-treba. Sedaj pa morajo pisati o razredno zavednih delavcih, napadati kapitaliste in hvaliti socialiste—ne ameriške, ampak one v deveti deželi. Če bi Sakserjeva gospoda izdajala svoj list v Parizu, bi napadala francoske socialiste in hvalila ameriške. Socialisti so namreč allright, če so kje daleč, na primer v Sibiriji. Tudi car je imel najraje sibiriske socialiste, Rasputin, ki je bil bolj praktičen, je pa ljubil socialiste šele tedaj, ko jih je dal postreliti. Mrtvi socialisti so takim ljudem še najbolj po volji.

Ameriški kapitalistični politiki imajo o socialistih skoro enake nazore kakor Trčki raznih baž. Delavcem priporočajo, naj se amerikanizirajo in ne pripjevajo v fonde za vzdrževanje socialistične propagande, za podpiranje stavkarjev itd., ampak v dobre namene, kot za cerkve, za patriotične slavnosti in druge take reči.

Zameriti pa Trčkom in Pircem vendar ni. Človek je rad nevoščljiv. In marsikdo je zelen od zavisti, ko vidi, da lastujejo slovenski socialisti tiskarne, banke, dnevniške, trgovine, tovarne, palače itd., Trčki in Pirci pa morajo delati pri listih, ki so lastnina organizacij. In to je kar jih jezi.

Delavci morajo sedaj na poziv Sakserjevcev in Pircu protestirati proti socialistom. Na vsak način! Zaeno s protestom pa morajo poslati tudi zahvalne resolucije Glasu Naroda, Pircu in Klepetcu, ker so v času stavke premogarjev in železniških delavcev stali v prvih vrstah za delavske pravice, dali iz svojih blagajen več tisoč dolarjev v podporo stavkarjem in organizirali pomožno akcijo v prid družin stavkarjev. Posebno Sakserjeva banka zasluži priznanje, ker je dala v podporo stavkarjem \$800,000. Res je sicer, da so delavski prihranki zgradili to banko, ampak banka ni delavska, temveč privatna. Nadvse hvalevredno je, da se je spomnil lastnik te banke in "lista slovenskih delavcev" stavkujočih premogarjev in jim priskočil na pomoč v času njihove največje stiske.

***

Zakrknjenim nasprotnikom socializma ni nobeno sredstvo preumazano v obrekovanju poštenih ljudi. Že to, da si pošten, da se boriš za človeške pravice, je po mnenju korumpiranih duš nepošteno. Zato imamo umazan boj, ker so umazani tisti, ki mislijo druge umazati.

daj. Arthur Brisbane komentira to prodajo sledeče: "Mesto Leipzig, sedaj v velikih finančnih stiskah, je prisiljeno prodati kopijo Gutenbergove Biblije, najboljšo kopijo, ki eksistira od prve knjige na svetu, natisnjena z mehaničnimi pripomočki. Veliko ljudi bo hotelo kupiti to knjigo, ne da bi jo želeli čitati.

To je ena vest. Tukaj je druga:

"Mrs. Woodhouse je prisodila profeta \$465,000 za odtujenje ljubezni njenega moža do nje. To je približno toliko, kolikor bo moglo dobiti mesto Leipzig za originalno Gutenbergovo biblijo. Cenitve vrednosti so različne. Senegalski divjak lahko dobi pol milijona dolarjev za rokoborbeni spopad (prize fight). Ženska dobi skoro pol milijona, ker ji je mož odvzel svojo ljubezen. Vpoštevajoč njegovo obnašanje, najbrž ni bila vredna toliko. In Gutenbergova biblija se bo prodala za enako ceno kakor rokoborbeni spopad napol divjega Senegalca in odtujena ljubezen nezvestega moža. Kaj je vrednost?"

Boljše knjige, katere se izdajajo zadnje čase v Ameriki, računajo založniki od \$1.50 do \$5.00 iztis. Mnogim je to previsoka cena. Ravno toliko pa plačajo za sedež v areni, v kateri se pretepajo boksarji za denar.

Tudi naši ljudje se pritožujejo, da so slovenske knjige predrage. In menda je ni na svetu literature, ki bi bila, vzeto v poštev malo število našega naroda, cenejša od slovenske. In ni ga naroda, ki bi svoje deželne delavce plačeval slabše, kakor jih mi.

Knjiga, ki stane dolar, je mnogim predraga. Dva kozarčka žganja, za katere plača enako vsoto, ni predrago. Torej kaj je vrednost? Enemu pretep boksarjev, drugemu žogometna igra, tretjemu pijača, četrtemu "počeno" srce, petemu cirkuški kloven, učenjaku pripomočki, ki ga vodijo do še večjega znanja, inteligentnim ljudem dobra literatura itd. Vsak človek ceni vrednote po količini svojega znanja. Pravega znanja pa je med ljudmi še zelo malo.

Kaj je pravi vzrok vojniam.

Se danes se dobe ljudje, ki mislijo, da ne bi prišlo do svetovne vojne, če ne bi bil srbski šovinistični fanatik umoril avstro-ogrskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu. Ampak taki slučajji so le iskre, ki užigajo nakopičeni smodnik militarizma. Militarizem imamo vsled današnjega družabnega sistema; kapitalizmi raznih držav se kosajo med seboj in vsak je v bistvu enak; grabi po tujih teritorijih, zaslužuje poleg domačega tuje narode, izpodriva tuje kapitalizme iz trgov v tujih deželah, išče koncesije in kjer jih dobi, jih protektira z militarizmom svoje dežele. Do svetovne vojne bi bilo torej prišlo. Če se ne bi vžgala iskra v Sarajevu, bi se prej ali slej kje drugje. Vzrok se že najde.

Do vstopa Amerike v vojno na stran zaveznikov je mnogo pripomoglo torpediranje velikega angleškega parnika Lusitania dne 7. maja 1915, s katerim se je potopilo 1154 oseb, med njimi nad sto ameriških državljanov.

Ves svet se je zgražal nad barbarizmom nemške mornarice, ki je pogubila nad tisoč človeških življenj s tem, da je torpedirala potniški parnik. V Zedinjenih državah je zašumelo, Wilson je postal iz pacifista bojevit človek in zavezniška propaganda je izrabila priložnost. Amerika je vstopila v vojno, da maščuje grozodejstva Hunov. Nemci so sicer zatrjevali, da Lu-

sitania ni bila samo navaden potniški parnik, ampak je prevažala tudi municijo. Ker je parnik s tem kršil mednarodno pravo, nekak nepisan zakon v vojnem času, so ga imeli Nemci pravico potopiti. V vojnem času sicer ni govora o kakih pravicah, ampak o njih se vseeno govori.

Ravnateljstvo parobrodne družbe, ki je lastovalo Lusitania, je odločno zanikalo, da je bila na parniku municija in to je potem ponavljalo vse časopisje z velikimi naslovi in zlivalo svoj gnev na Hune, ki nimajo obzirov v svoji krvoločnosti niti do žensk in otrok.

Prišlo pa je na dan, da izkazujejo zapiski carinskega urada v New Yorku, da je bilo naloženih na Lusitanijo 5,400 zabojev municije za zavezništvo. To seveda še ne opravičuje čina nemške submarinke, ampak dokazuje, da so zavezništvi, oziroma Angleži kršili takozvano mednarodno pravo za varstvo potniških parnikov v vojnihi časih prav tako kakor Nemci. Vojna ne pozna kavalirstva ali usmiljenja.

Zedinjene države bi bile vstopile v vojni metel, tudi če bi Nemci ne potopili Lusitanije. Dežela je postajala vsled vsestranske propagande histerična in histerija je morala najti svoj izbruh. Ameriški imperilizem je silil na površje in vojna mu je pomagala k razmahu.

Nobena država ne gre v vojno kar na lepem. Vsaka ima svoj razlog. Različne vlade so opravičevale vstop v vojno z "belimi", "plavimi", "zelenimi" in drugimi knjiganji, imenovane po eni ali drugi barvi.

Za časa McKinleyjeve administracije (prvi termin) se je v Zedinjenih državah pripravljalo javnost za vojno razpoloženje s Španijo. Ko je bilo to razpoloženje napeto v zadostni meri, je raznesel brzozav vest, da je bila ameriška bojna ladija Mine v havanskem pristanišču potopljena. Eksplozija na nji so seveda podtikali Špancem. Sledila je kratkotrajna vojna in Amerika si je pridobila nove pozicije na račun umirajočega, brutalnega španskega imperializma. Ampak kako se je dogodila dotična eksplozija v resnici, še danes ni pojasnjeno in najbrž nikdar ne bo. Razni ameriški častniki in drugi ameriški politiki iz tistih časov so trdili, da se krivda za eksplozijo na ladji Maine po krivici zvrča na Špance. Ampak sedaj je že vseeno, kdo je zakrivil njen potop. Glavni namen je bil dosežen in vpliv Španije izpodrinjen iz tistega otočja.

V Ameriki se vrši ves čas od premirja sem sistematična propaganda za pripravljenost. Hearstovo časopisje, ki odklanja od sebe kake imperialistične cilje, je v ospredju te propagande. Oni pravijo: "Bodimo pripravljeni, ne za napade, ampak za obrambo". Da, ampak isto so govorili nemški, ruski, francoski, avstro-ogrski in vsi drugi militaristi na svetu.

Zedinjene države danes v resnici potrebujejo močno armado, ne za protekcijo svojega prebivalstva, ampak za protekcijo "ameriških" interesov v Evropi, Aziji, Afriki in Centralni ter Južni Ameriki. Ameriški kapitalisti ne vodijo propagando za pripravljenost na tako glasen način kakor Hearstovi listi. Ker so previdni, pošiljajo druge elemente v ospredju v propagandi za pripravljenost. Kadar so vse države do skrajnosti pripravljene, kajpada za "obrambo", tedaj mora izbruhniti vojna, in vse države se samo "branijo" in niti ena ne trdi, da je napadla, ali da bo napadla drugo. Če že morejo iti njene čete v drugo deželo, je to radi tega, da branijo čast svoje dežele, svojo zastavo in take lepe reči. V resnici branijo samo kapitalistične interese svoje dežele, ne da bi se armade tega zavedale. Če bi se, bi ne bilo več vojne.

LEV. N. TOLSTOJ:

Jetnik v Kavkazu.

(Nadaljevanje.)

Zdaj je bral Mula molitve; vsi so vstali in nesli na rokah mrliča k jami; kakor kaka klet se je vlekla pod zemljo. Prijeli so mrliča za roke in noge, ga vpoignili, ga spustili sedečega v grob in mu položili roki na život, kakor mora biti.

Nogajec je prinesel zelenega bičevja. Napolnili so z njim jamo, potem so jo brž zasuli; pomandrali so prst do gladkega in pokoncu posadili k vzglavju kamen. Zopet so čepeli ob grobu in molčali dolgo.

"Alah! Alah! Alah! so vzdihnili in vstali.

Rdečebradec je razdelil denarja med starce, nato je vzel bič, se udaril z njim trikrat po čelu in šel domov.

Naslednjega jutra je videl Žilin, kako je peljal rdeči kobiljo iz vasi; troje Tatarjev mu je sledilo. Rdeči je vrgel suknjo s sebe in zavihal rokave. Kake korenjaške roke! Potegnil je bodalo in ga nabrusil ob kamnu. Tatarji so potisnili kobiljo glavo navzgor, rdeči je pristopil, ji prerezal grlo, jo vrgel na tla in jo jel devati iz kože, trgaje s svojimi žilavimi pestmi. Prišle so ženske in deklice in so oprale čreva. Potem so razkosali kobiljo in odnesli vse v kočo rdečega. Tam se je zbrala vsa vas, da obhaja pogrebščino.

Mrtvemu na čast so jedli skoz tri dni kobilje meso in pili buzo. Vsi Tatarji so bili v aulu. Četrty dan okoli opoldne pa so se zopet odpravljali nekam; pripeljali so konje iz hlevov, osedlali in odjahali: kakih deset mož, rdečebradec med njimi. Samo Abdul je ostal doma. Noči so bile zdaj čisto temne.

"Nocoj morava pobegniti," je zaupal Žilin svojemu tovarišu.

Kostilin se je bal.

Kako napraviva to? Saj ne poznavata pota."

"Jaz poznam pot."

"V eni noči se ne moreva spraviti na varno."

"Tedad ostaneva začasno v gozdu. Prihranil sem nekaj pogač. Kaj hočeš sedeti tukaj? Dobro, ako pošljejo denar; ali če ga ne spravijo skup? Tatarji so zdaj hudi, ker so jim Rusi ubili enega. Govore, da naju bočejo usmrtiti."

Žilin je zlezal v luknjo in jo še bolj razril, tako da je mogel zlezti skozi tudi Kostilin. In zdaj sta čakala, da je v aulu vse potihnilo.

Ko je bilo tam vse leglo k počitku, je zlezal Žilin ven in pošepnil Kostilinu:

"Hodi za mano!"

Kostilin mu je sledil, pri čemer je zadel z ного ob kamen, tako da je zaropotalo. Abdul pa je imel čuvaja, lisastega psa, ki je rad popadal; inu mu je bilo Uljašin. Iz previdnosti ga je bil Žilin pogosto napasel. Uljašin je slišal ropot in je pritekkel; za njim drugi psi.

Žilin je narahlo požvižgal in vrgel pogačo. Uljašin ga je spoznal, zamahal z repom in nehal lajati.

Abdul je slišal lajanje in je klical psa iz koč.

Žilin pa ga je čehljal za ušesi; Uljašin je bil zdaj čisto miren, se drgnil ob Žilinovih nogah in migal z repom.

Skrita za zabojem sta čakala, da je zopet vse utihnilo; samo nekje je potihlo meketala koza in globoko spodaj je šumel gorski potok čez kamenje. Bilo je čisto temno, zvezde so stale visoko na nebu. V pečinah se je kuhala megla, bela kakor mleko.

Tiho se je vzdignil Žilin in pomignil tovarišu.

Previdno sta se plazila naprej. Ko sta prišla do mošeje, je pel mula z minareta: klical je vernike k molitvam. Dolgo sta morala čakati, da so bili vsi v mošiji. In zdaj je bio zopet tiho.

V imenu Boga! Prekrižala sta se in šla. Šla sta dol po rebri, prebredla rečico, hitela po dolini. Gosta megla ju je obdajala. Nad njima so svetile zvezde. Po zvezdah je Žilin določal smer. Tako čvrsto, tako lahko se je hodilo v megli, samo ponošeni škornji so postajali nadležni in so ovirali hojo. Žilin je vrgel zato svoje strani, hodil bos, skakal od kamna do kamna in gledal pri tem na zvezde. Kostilin je pričel zaostajati.

"Bolj počasi hodi!" je klical. "Ti vražji škornji so mi ožulili noge do krvavega."

"Sezuj jih, takoj ti bo lažje."

Tudi Kostilin je hodil zdaj bos. A bilo je še huje zanj. Kamenje ga je rezalo v noge in vedno je zaostajal. Žilin mu je rekel:

"Noge bodo zopet dobre, ako jih odrgneš; če naju pa dohite, naju ubijejo."

Kostilin ni dal odgovora, stokaje se je vlekel naprej. Dolgo sta hodila po dolini. Na desni so pričeli lajati psi. Prisluzkujoč je obstal Žilin, se ozrl, zlezal na skalo, tipaje z rokami.

"Ej", je rekel, "zmotila sva se, preveč na desno sva zašla. Tukaj je tuj aul. Od zgoraj sem bi ga lahko videl. Morava nazaj, na levo navzgor. Tukaj mora biti gozd."

Kostilin je prosil: "Počakaj malo, pusti me, da se oddahnem. Moje noge so krvave."

"Ej, bratec, zacelijo se ti zopet"

Urno je šel Žilin nazaj, na levo v goro v gozd. S težavo mu je sledil Kostilin in stokal na glas. Žilin mu je ukazal, naj bo tiho, in je hitel naprej.

Zdaj sta bila zgoraj in stopila v hosto, si raztrgala obleko, da je visela v cunjah, dospela na stezo in tekla naprej.

Stoj! Čuj! Kakor s kopiti je topotalo na poti. . . Nepremično sta obstala in poslušala. Ker nista čula ničesar več, sta šla naprej — in zopet je pričelo topopotati. Ako sta postala, tedaj je bilo mirno. Žilin je zlezal naprej, kjer je bila pot malo svetlejša: kar je videl pred seboj, je bilo kakor konj, in vendar ni bil konj; na konju je čepelo nekaj čudnega, nič podobnega človeku. In slišal je, kako je sopihalo. Nalahko je zažvižgal. Tu je planilo s pota v hosto noter, kakor vihra je drvio in lomilo vejevje.

Kostilin je skoro skoprnol od strahu, Žilin pa se je smejal in rekel:

"To je jelen. Ali slišiš, kako lomasti njegovo rogovje skoz goščavo? Midva se bojiva njega in on se boji naju."

Šla sta naprej. Jutro ni moglo biti več daleč. Ali sta na pravi poti, nista vedela. Sicer se je zdelo Žilinu, da so ga po isti poti gnali v jetništvo, da utegne biti do trdnjave le še kakih devet vrst. Gotovega znamenja v to pa ni bilo nikjer. Malo se je dalo razločiti ponoči.

Zdaj sta dospela na plano. Kostilin se je usedel na parobku in rekel:

"Kakor hočeš; a jaz ne grem naprej, noge me ne nesejo več."

Žilin mu je prigovarjal.

"Jaz ne morem — jaz ne pridem tja — jaz ne morem."

(Dalje prihodnjič.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Članstvu kluba št. 225, J. S. Z., v Avelli, Pa.

AVELLA, PA. — Izmed najvažnejših dolžnosti, ki jih imajo člani socialističnih klubov, je redno prihajanje k sejam. Organizacija mora biti aktivna, ako hoče imeti kak smisel za svoj obstoj. Aktivna pa je le tedaj, če so njeni člani aktivni.

Namen teh yrstic je obvestiti članstvo socialističnega kluba št. 225, JSZ., da se vrši prihodnja seja v nedeljo 17. decembra ob 2. popoldne. Na dnevnem redu imamo več važnih točk, katere bo treba rešiti na tej seji. Raditega je potrebno, da se je vsi udeležite. Člani socialističnih organizacij so v prvi vrsti pozvani, da se zanimajo za vse, kar se tiče našega gibanja.

Vselej, kadar se vrši seja, se potrudite pripeljati s seboj kakega novega člana. Čim več nas bo, lažje bomo vršili svojo nalogo, in čim jajčji bomo, timvečji bodo naši uspehi v boju za pravice delavskega razreda. — Frank Bregar, tajnik.

Poročilo o agitaciji v Indiani.

CHICAGO, ILL. — Toliko časa sem odlašala s pisanjem poročila o mojem zadnjem agitacijskem potovanju, da sem skoraj pozabila glavne zanimivosti.

Ko sem stopila z vlaka v Clinton, Ind., sta me pri srčno sprejela g. in ga. Oblak, me peljala na svoj dom in me imenitno pogostila. Naslednji dan sta mi razkazala mesto, ki šteje okrog enajst tisoč prebivalcev in so večinoma premogarji, le nekaj trgovcev, obrtnikov itd. živi v glavnem delu mesta.

Slovenci v Clintonu imajo svoj socialistični klub, ki je bil obnovljen pred kratkim časom in prav imenitno napreduje. Pričakovati je, da vsak zaveden Slovenec in Slovenka vstopi v klub in s tem poveča armada delavskih boriteljev. Za napredek in uspeh kluba gre mnogo zasluge sodrugu tajniku, ki je zelo aktiven in stremi za tem, da se članstvo kluba množi in veča. Tudi drugi mu pri tem pomagajo in vsestransko sodelujejo, tako da gotovo ni več daleč čas, ko bo soc. klub v Clintonu štel pideset članov. Opazila sem pa eno reč — namreč, da nobeden izmed sodrugov nima svoje žene v klubu. Sodrugi, ne samo v Clintonu, ampak v splošnem, pridobite svoje žene za pristop v soc. klub! Vzemite jih s sabo na seje in diskuzije. Dostikrat se sliši tega ali onega sodruga: "Kaj hočeš z 'babo', saj nič ne razume." Poznam več mož, ki mislijo, da so "veliki", pa se njih takozvana velikost kaj rada spremeni v ničlo ako se poslužujejo tega netolerantnega izraza. Sodrugi, vprašam vas: Čigava krivda je, če so vaše žene nevede v politiki? Vaša dolžnost je da poučite svoje žene o politiki in jim daste saj tisto priliko, ki jo imate sami za pridobivanje znanja, le potem morete pričakovati boljšega uspeha ob volitvah, in da vam žene vzgoje otroke v tistem duhu, za katerega principe se borite vi.

V Clintonu sem napravila dober uspeh, za kar se zahvalim vsem sodrugom in sodruginjam; posebno onim, ki so mi pomagali pri agitaciji, ter sodrugu Zupančiču, ki me je vozil z avtomobilom in me varno

pripeljal kljub nevarnim ovinkom in sumljivo izgledajočim mostovom.

Iz Clintona sem se napotila v Terre Haute, Ind. ki je sicer večje in lepše mesto, Slovencev pa tam živ le malo. Je samo sedem družin in nekaj neoženjenih in so precej oddaljeni od glavnega dela mesta. Slovenci v Terre Haute so vsi do zadnjega napredni, in moj uspeh je bil sto-procenten. Škoda, da ni ta naselbina večja, da bi bilo možno lotiti se večjega dela. Kljub temu bomo pa morda kmalu slišali, da se je tam organiziral soc. klub.

Od tam sem potovala v Indianapolis, Ind., kjer, kakor se mi je prej povedalo, živi dosti slovenskih naprednjakov. Pozneje sem se prepričala, da te informacije niso bile povsem pravilne. So tudi v Indianapolisu, ki se trudijo za vzdrževanje soc. kluba, ampak teh je premalo. Treba je pač večje kooperacije od članstva in resnejšega dela vsega odbora, predno se more biležiti pomembne uspehe. V Indianapolisu, tej veliki in skupno naseljeni slovenski naselbini, bi lahko imeli močan soc. klub, da bi bil ena najvplivnejših skupin ob času političnih bojev. Jaz sem trdno prepričana, da je to mogoče, samo resnega dela je treba.

Meni se je videlo da imajo tam preveč takih naprednjakov kot jih imamo n. pr. v Chicagu in mnogih drugih krajih. Dokler gre za njegov žep, je nadvse napreden (v besedah, ne z dejanji) kakor hitro si zagotovi prijeten kotichek na račun delavcev, preneha biti "napreden" in pobija delavske organizacije ob vsaki priliki. Take ljudi se mora enkrat razkrinkati in pokazati delavstvu, kakšni so. Sodrugom v Indianapolisu svetujem, naj se ne brigajo za take "naprednjake". Vrzite jih v staro šaro in svet ne bo nikdar vedel, da so eksistirali. Vi pa vršite vašo nalogo kot zavedni in organizirani delavci naprej! — FRANCES A. TAUCHAR.

Kritika iz Aliquippa, Pa.

CHICAGO, ILL. — Včasih so si tisti, ki so hoteli pokazati da so socialisti, natikali rdeče kravate, ki jim je bila pečat revolucionarstva. Ko se je socialistična organizacija bolj razširila, je nastala potreba po boljšem pečatu. In tako so se socialističnim postojankam pridružili razni karakterji, ki niso imeli socialističnega prepričanja, ampak so hoteli imeti v žepu člansko knjižico socialistične organizacije, bodisi vsled osebnih interesov, ali pa zato, ker je bila taka moda. Starejši slovenski sodrugi v Ameriki se lahko spominjajo, kako so vse križem na kaki konvenciji podpornih jednot kazali člansko knjižico socialistične stranke drug drugemu, češ, vidiš jaz sem tudi socialist.

Vse delavske organizacije so pomešane s takimi člani. Kmunistične stranke so imele v svojih pravih točko, da je treba stranko od časa do časa čistiti. Ruska komunistična stranka je en čas to točko dosledno izvajala, ampak ko je nekaj takih elementov izključila, so prišli notri novi. Zato je sedaj sprejela načelo, da je najvažnejše vzgajati tisto članstvo, ki ima pošteno prepričanje, ki je pristopilo v stranko zato, da ji pomaga, ne pa da išče svoje osebne interese ali da vodi v nji sabotažo. In tako se je sedaj oprijela stare taktike socialističnih strank, da so izključili člana šele tedaj, kadar dela stranki, oziroma delavskemu gibanju namenoma škodo.

So pa tudi člani, ki delajo svoji organizaciji škodo, ne da bi se tega zavedali. Taki potrebujejo pouka. So drugi, ki se igrajo z demagogijo, in ti delajo že večjo škodo. Kritizirajo, za sredstvo kritike pa si vzamejo kaj takega, kar naj bi jih pokazalo za zelo zavedne delavce, ki neusmiljeno udarjajo po vsem, kar se jim zdi krivično. V resnici pa s tako taktiko služijo reakcionarnim elementom.

Opozorjen sem bil na dopis iz Aliquippe, Pa., priobčen v Prosveti z dne 6. decembra 1922. Dopis ima značaj "protesta" proti sklepom zadnje seje J. R. Z., ki se je vršila dne 21. oktobra v Chicagi. Predvsem grajajo dopisniki postopanje seje, ker se po njihovem mnenju ni oziralo dovolj na premogarje, ki so še ostali na stavki.

Dopis se glasi:

Aliquippa, Pa. — Člani socialističnega kluba št. 211 smo predložili resolucijo seji Jugoslovanskega republikanskega združenja z dne 21. oktobra, v kateri smo pod gotovo točko navedli, naj bi se določila takojšnja denarna pomoč stavkujočim rudarjem iz sklada J. R. Z. Oni (rudarji) so darovali za fond J. R. Z., zato bi jih sedaj ne smeli prezreti na oni radodarni seji, kajti vsakdo mora priznati, da so res v največji potrebi. Seja odbornikov bivše J. R. Z. pa tako ni vpoštevala iz tega razloga, da bi bil sklad v ta namen kot kapla v morje. Še celo brat Zornik pobija točko za pomoč stavkujočim rudarjem, češ, da večina dela. To so ti oni zavedni proletarci, ki se oglašajo v naprednih časopisih!

Bratje, ki ste prisostvovali na oni seji, priznajte, da niste ukrenili pravilno. To se da razumeti, kot bi štiri osebe pregledale oni zapisnik in ga potrdile za javnost. Kakor bi nekako posnemali versalsko pogodbo. Protestiramo proti takim sejam in pozivljamo dotični odbor, da v najkrajšem času objavi v listu Proletarcu, v čem obstoji blagajna J. R. Z. in stroške zadnje seje.

Zakaj bi se kosalo z imetjem J. R. Z. kot je bilo pričeto zadnje čase. Kaj imamo od tega pričakovati, da postane J. R. Z. popolnoma jetična in se potem tudi ne bodo mogle vršiti seje, še manj pa ustanavljati taki podobne organizacije. Ako smo torej pravični in bili toliko plemeniti tedaj, ko smo darovali v omenjeni fond J. R. Z., morali bi tudi biti pravični napram našim bednim sobratom, ko so v stiski in potrebi, namreč, da jim nudimo takoišnjo pomoč. Želimo glas in mnenje rojakov iz Pennsylvanije.

Za socialistični klub št. 211 v Aliquippi, Pa. — *Frank Strukelj*, predsednik; *Bartol Jerant*, tajnik in *Geo. Smrekar*, zapisnikar.

Tak je dopis, oziroma protest kluba št. 211 v Aliquippi.

Resolucija, predložena od tega kluba imenovani seji JRZ., ki je bila priobčena v Prosveti in v Proletarcu z ostalim zapisnikom seje, se glasi:

RESOLUCIJA

Predložena izredni seji organizacije J. R. Z. dne 21. oktobra 1922 v Chicagi, Ill.

Članstvo socialističnega kluba št. 211 J. S. Z. v Aliquippi, Pa., na redni seji dne 15. oktobra 1922. predlaga in sugestira izredni seji J. R. Z. v Chicagi, Ill., sledeče:

1. Kot bivši aktivni člani J. R. Z. — to se pravi plačujoči redne mesečne prispevke za J. R. Z. — žele, da se delni sklad J. R. Z., ki je na roki in je bil nabran po večini od delavcev, in sicer svoto \$4,000.00 rezervira za pomoč slovenskim premogarskim štrajkarjem v W. Moreland, Somerset in Favette Counties, Pa., ki so še vedno na štrajku in se bojujejo za svoje človečanske pravice proti trdovratnim in avtokratičnim operatorjem, s pridržkom, če ostanejo razmere v navedenih okrajih še nadalje take in bodo podpore potrebni. V ta namen naj poverjeništvu bodočega upravljanja imovine J. R. Z. uvede preiskavo in organizira po-

možno akcijo. Poleg tega predlagamo, da se vse ostalo premoženje J. R. Z. izroči listu "Proletarcu" za socialistično propagando, to je legalne namene.

2. Mi smatramo, da je okoli dve tretjine fonda J. R. Z. že porabljenega v svrhe, za katere je bil denar nabran, da pa ni bilo zaželjenega uspeha, je bržkotte krivda v tem, ker narod v stari domovini še ni zrel za tako akcijo. V spomin si lahko pokličemo podobne finančne ustanovne organizacije kot je bila Slovenska Liga in Zavetišče. Kje je danes ta liga in kje Zavetišče? Morda zna za vse te organizacije samo par oseb, ki so dali v te namene. V dejstvu pa se ne izvaja iz teh organizacij za tiste, ki so prispevali, nič, čeprav se nahaja morda denar na varnem mestu.

3. Zima se bliža, noči postajajo mrzle, a družine premogarjev, ki so na štrajku, morajo vzlic temu prebivati v šotorih. Otroci prosijo kruha, obleke, krov za prenočišče pa je rjuha namesto trdne strehe.

Naš klub torej želi, da izredna seja J. R. Z. v Chicagi te reči upošteva in se napram temu ravna, kakor je izraženo v točki 1 te resolucije.

4. Članstvo kluba št. 211 J. S. Z. je pooblastilo sodruga Bartol Jeranta, da to resolucijo zastopa in gleda, da pride na seji J. R. Z. do konkretnega zaključka in odobrenja.

Končno izjavlja klub št. 211 J. S. Z., da prevzame radi morebitne kritike za tak sklep vso odgovornost na se.

Za socialistični klub št. 211 J. S. Z., Aliquippa, Pa., — *Stephen Ogrizek*, predsednik seje; *Bartol Jerant*, tajnik. Pečat kluba.

Kdor je pazno čital zapisnik zadnje seje JRZ., ki je bil priobčen v Prosveti in v Proletarcu (št. 793, dne 23. novembra), bo razvidel, da se je vršila o tej resoluciji in o tozadevni točki resolucije, ki jo je predlagal podpisani, obširna stvarna debata, v katero je posegal tudi Bartol Jerant.

Dopis iz Aliquippe, poslan v imenu tamošnjega soc. kluba, nosi tudi podpis Bartol Jeranta, ki je bil sam ves čas na seji odborov JRZ. Resolucijo je osebno predložil. Kot član nadzornega odbora je bil navzoč pri reviziji računov. Kot soudeleženec seje ve, kakšni so bili izdatki, in če tega ni mogel držati v spominu, bi lahko pogledal v zapisnik, kjer so vsi računi objavljeni, kakor tudi izdatki in izplačila, ki jih je odobrila dotična seja. Če se prav spominjam, Bartol Jerant na seji ni nasprotoval nobenemu sklepu. Dopis iz Aliquippe, na katerem je podpisan Bartol Jerant, pa dela utis, kakor da sploh nihče izmed njih ni bil na seji.

Pošteno bi bilo, da bi povedal, da je bila že v resoluciji, katero sem predložil, točka, ki pravi:

Nadalje zaključujemo, da je potrebno z vsemi našimi močmi podpirati gibanje našega delavstva za izboljšanje svojega položaja. Pri tem mislimo na industrialne boje, kakor je bila sološna stavka premogarjev leta 1922. V ta namen naj ta zbor sprejme prieneren zaključek, da se bo v slučaju nujnosti s pomožno akcijo in prid našega delavstva lahko takoj pričelo.

Resolucija, ki jo je predložil B. Jerant, jo je izpopolnila in dala večjo podlago za razpravo.

Ni lepo, da pridejo z očitki sodrugi in hočejo v javnosti delati utis, kakor da je bila seja nasprotna podpori stvkujočim premogajem. Ravno nasprotno je resnica. Sodrugi Tavčar, Oven, Godina in drugi, ki so se udeležili diskuzije, so naglašali, da je treba stvkarjem pomagati kakor najbolje moremo. Razprava se je tikala v glavnem o stavkovni situaciji in o načinu pomožne akcije, ki bi bil v danih okoliščinah najuspešnejši.

Sodrugi iz Aliquippe niso predložili nikakega specificiranega načrta. Sugerirali so, naj se da toliko in toliko za okraje West Moreland, Somerset in Fayette.

te v Pennsylvaniji. Ampak stavka premogarjev ni bila samo v Pennsylvaniji. Ko je Lewis napravil z operatorji znani clevelandski sporazum, so se povrnili na delo pod unijskimi pogoji le tisti premogarji, ki so že pred stavko delali v unijskih rovih. Neunijska okrožja pa so bila prepuščena sama sebi. Stavka v njih se je nadaljevala, v kolikor je bilo kje takih premogarjev, ki so bili pripravljeni vztrajati v boju. Če bi jim ameriško unijsko delavstvo priskočilo na pomoč, bi bili izgledi da bodo stavko dobili. Ampak te pomoči v izdatni meri po v glavnem končani stavki ni bilo.

V čikaškem komunističnem listu "Voice of Labor" z dne 24. novembra je bil priobčen protest lokala št. 1954 U. M. W. of A., v katerem zahtevajo, da se prekliče naredba za pobiranje posebnega asesmenta po \$2 na mesec od člana, češ da so premogarji po dolgotrajni stavki toliko izčrpani, da so posebni asesmenti zanje pretežko breme. Resolucija dotičnega lokala premogarjev nadalje izvaja, da dobivajo stavkujoči premogarji podporo od lokalnih postojank U. M. W., kar bi v direktnih besedah pomenilo: Premogarjem, ki so še na stavki, naj pomagajo drugi, mi jim ne moremo. Tu podajam ta protest v originalu:

PROTEST.

At a regular meeting of U. M. W. of A. Local 1954, held November 8, 1922, the following resolution was adopted:

WHEREAS—An assessment of \$2.00 has been made for each of the months of November and December on every U. M. W. of A. member, in spite of the fact that the miners have endured the ordeal of a period of almost six months of enforced idleness, causing extreme suffering in a financial way and otherwise, and

WHEREAS—The time has been too short as yet for the miners to recover from the effects of the recent suspension;

WHEREAS—Experience has shown us that striking miners have been aided more through the individual efforts of U. M. W. of A. Locals than through that of union officials, therefore be it

RESOLVED: That we protest against this assessment as unnecessary and suggest that it be indefinitely postponed or be submitted to a referendum vote, and be it further

RESOLVED—That the exorbitant salaries of our union officials be reduced to serve as a means of raising any funds that may be necessary at this time.

Committee on Resolution (Signed): *Carl Herman, Metthiah Zoba, A. Herbert.*

Kadar se govori o kaki akciji, je treba predložiti načrt. Ni dovolj, če se reče, to in to vsoto naj se določi, in dobe naj jo ti in ti okraji. Stavka premogarjev je bila splošna. Po clevelandskem dogovoru so bili iz pogodbe neunijski rovi izključeni. Premogarji v neunijskih okrožjih so ravno tako vztrajno stavkali kakor premogarji v unijskih okrožjih. Solidarnost je bila skoro popolna, če se izvzame okraje, kjer je stavka takoj v svojem začetku vselej udušena z brutalno silo. Ako bi bilo med unijskimi premogarji več čuta za solidarnost, bi odklonili priznati clevelandski dogovor in vztrajali še toliko časa, da bi bila unija priznana tudi v neunijskih okrožjih. Ker se to ni zgodilo, so bili premogarji v neunijskih okrožjih prepuščeni usodi. V nekaterih krajih so se podali nazaj na delo, švesti si, da je v takih okolščinah zmaga zanje nemogoča, v drugih so ostali v boju naprej. Tu bi se dalo veliko kritizirati unijsko vodstvo in tudi večino članstva, ki dopušča take brezupne poskuse, ki vodijo prizadeto delavstvo v še večjo bedo. Ampak pisati o tem na tem mestu ni moj namen.

Le tisti, ki so bili sami v dolgotrajnih stavkah, vedo, kaj je beda v času stavk. In morda ni bilo v stavkah ameriškega delavstva nobena stroka toliko primarna dela, kakor premogarji. Tudi kadar delajo, so njihove življenske razmere vse prej kakor sijajne. V času stavk se uvaja nad njimi prava strahovlada, dasi ne v vseh premogovnih okrožjih enako. Izganja se jih iz kompanijskih stanovanj, trgovine jim odklonijo kredite, prebivati morajo v šotorih, kompanijski biriči jim pretepajo, zabranjujejo jim pohajanje po javnih poti, prepovedujejo jim shode itd. Ampak izmed vseh nadlog je največja tista, ki se tiče želodca in ta je glad.

Zato je razumljivo, da zavedni delavci, ki poznajo težave delavcev v dolgotrajnih stavkah, iščejo sredstva kjerkoli morejo, v podporo stavkarjem. In tako je prišla ta stvar tudi na imenovano sejo JRZ. Tode eno je predlagati, naj se stavkarjem pomaga, povsem druga stvar pa je, kje, kako in komu naj se pomaga, da bo pomoč res pomoč in vsem prizadetim pravično razdeljena. Najprvo je treba vzeti v poštev sredstva, ki so na razpolago, in potem, kolikšne so potrebe.

Če bi imelo JRZ. \$100,000 in bi vso vsoto dalo v pomoč stavkarjem, bi bilo s tem nekaj pomagano nekaterim. Ampak s tako vsoto ni nikdar razpolagala. Vsota, ki jo je predlagal klub v Aliquippi bi zadostovala za en dan hrane okoli 4500 osebam, če bi bile vse v enem kraju. Ako hoče biti podpora splošna, se mora vzeti v poštev vse prizadete kraje. V ta namen je treba organizirati obširno akcijo, ki zahteva dela in časa; lahko se reče: "To in to predlagam," težje pa je reči: "to in to bom tako in tako izvedel." Zato je toliko lažje kritizirati kakor delati.

Organizirati pomožne akcije za stavkarje, kadar stavka razširjena po skoro vsi deželi, ni lahka reč. Če je samo v enem mestu, je lažja. O vsem tem se je govorilo na seji. Končno je bil sprejet sledeči predlog:

"Iz blagajne J. R. Z. se določi vsota \$1,500 v stavkovni fond. Poverjeništvu pa naj s sodelovanjem tajništva J. S. Z. organizira kampanjo za nabiranje prispevkov pri vseh društvih in klubih naših organizacij na način, ki se mu bo zdel najuspešnejši. Pobiranje prispevkov v prid stavkarjem naj se organizira tudi pri posameznikih, potom listov, nabiralnih pol in na druge mogoče načine. Za delitev podpore naj prizadeti faktorji skrbijo, da jo dobe najpotrebnejši in sorazmerno v vseh prizadetih krajih enako. Taka akcija naj se podvzame, kadar koli je večje število našega delavstva prizadetega v stavki, kakor je bila naprime stavka premogarjev v tem letu."

Vse to je bilo Bartolu Yerantu znano, kajti bil je na seji. Ako je imel boljši načrt, bi ga moral predložiti. Sedaj pa pridejo na dan z dopisom, katerega hladnokrvno podpiše tudi oseba, ki z istim dopisom—ob sodi sama sebe dasi najbrz nevedoma. — Obregnili se se ob Antona Zornika, ker je na svoj način izvajal, da ne moremo nuditi izdatne podpore v današnjih okolščinah, zato pa rajše delujmo, da napravimo mase zavrednejše. Naj se reče o A. Zorniku karkoli, vendar je fakt, da je sam pomagal stavkarjem kolikor je največ mogel in o tem bi se morali sodrugi v Aliquippi poučiti, predno ga kritizirajo. Praktično delo, ne pa demagogija je merilo, koliko kdo stori za delavstvo in za socialistično propagando. Pisci tistega dopisa naj gredo v Herminie in se pouče o delovanju človeka, za katerega so se obregnili. Šele potem naj sodijo.

Glede štirih oseb, ki so pregledale zapisnik, pravijo v Aliquippi, da se jim to zdi kakor sklepanje o kaki versaillski pogodbi. Zakaj ni B. Yerant povedal, če so iz zapisnika izpuščeni kaki zaključki ali če niso diskuzije dovolj jasno popisane? To bi bilo pametnejše in

udi bolj pošteno, kakor demagogično namigavati, da je nekaj skrilo, kar se ne bi smelo.

Nadalje pišejo v protestu: "Protestiramo proti takim sejam in pozivljamo dotični odbor, da v najkrajšem času obяви v listu Proletarcu, v čem obstoji blajna JRZ. in stroške zadnje seje."

Kaj ima Proletarec kot tak opraviti z računi? V zverilnem odboru so trije člani JSZ. in trije od S. N. P. J. Ako se zahteva objavo kakih računov, je treba pisati temu odboru, ne pa v Prosveti pozivati, naj jih objavi Proletarec. S to točko so "sodrug" v Aliquippi pokazali, da so ravno taki prijatelji "Proletarca", kakor Lojze Pirc, Kazimir Zakrajšek in drugi podobni prijatelji". Jasen namen tistega dopisa je hujskati slovenske delavce proti Proletarcu, in to je demagogija, ki je za sodruge neodpušljiva. Ali si more želeti kak Pirc ali Kazimir boljših zaveznikov, kakor so sodrug v Aliquippi? Primerjajte, kaj govore v resoluciji, in potem njihov dopis, pa boste videli, da sije iz dopisa provokatorstvo in nič drugega.

Omenil sem že, da je bil Bartol Yerant na seji in pozvan je bil k reviziji knjig. Računi, katere je potrdil tudi Bartol Yerant, so bili objavljeni v zapisniku, ravno tako tudi izdatki, odobreni na seji, kateri je prisostvoval tudi B. Yerant. Kaj tedaj prav za prav bočejo?

Se eno ljubezen do Proletarca so pokazali sodrug v Aliquippi. Njihov klub je solastnik Proletarca. Proletarec je tudi njihovo glasilo. Ampak, da bodo bolj udarili svoje glasilo, so priobčili dopis v Prosveti, v katerem so se dvoumno obregnil ob Proletarca. Če si to provokacija, potem ne vem kaj je!

Ne bi se oglasil v polemiki z dopisniki v Aliquippi, ampak ker so se oglasili v javnosti na tak način, sem si tudi jaz vzel pravico povedati svoje mnenje kot udeleženec dotične seje. Boljše pa bi bilo, da bi se take zadeve predajale v razpravo sejam tozadevnih odborov in javnost naj bi iz zapisnikov razvidela, kdo za koga kritiko in kdo obsodbe. — F. Z.

Obvestilo članstvu kluba št. 1, J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — V petek večer dne 15. decembra se vršj redna seja socialističnega kluba št. 1, JSZ. Na dnevnem redu bo finančno poročilo o izpadu klubove priredbe dne 5. novembra, poročilo odbora za priredbo dne 11. februarja, in razna druga poročila. Imeli bomo volitve novega odbora za leto 1923, urediti bo treba vse potrebno za klubovo zabavo na Silvestrov večer, sploh, ta seja bo važna in zato je želeti, da se je člani in članice udeleže polnoštevilno.

Nekateri sodrugji še niso obračunali za vstopnice, izdane za priredbo dne 5. novembra. Vse prizadete prosim, naj stvar poravnajo najkasneje na seji 15. decembra.

Mesečni asesment pri klubu št. 1 je sedaj 50 centov ali 10 centov več kakor dosedaj. Teh 10 centov od člana gre v fond za pokritje stroškov zbora J. S. Z., ki se bo vršil v spomladi. Tisti, ki imajo članarino plačano naprej, naj od decembra naprej dajo še za vsak mesec plačane članarine 10 centov, kar se odpošlje tajništvu JSZ. v imenovani fond. — Tajnik.

Božična darila iz sovjetske Rusije.

Iz urada F. S. R. nam sporočajo, da so prejeli iz sovjetske Rusije večjo pošiljatev igrač kakor tudi razne koristne predmete, večinoma izdelki iz lesa, takovana "suha roba". Kakor v nekaterih krajih na Slo-

venskem, n. pr. v ribniškem okraju, tako so tudi v Rusiji okraji, v katerih je razvita ta ali ona domača obrt.

Gori imenovana organizacija si je iz takih okrajev v sovjetski Rusiji naročila igrače domačega izdelka in razna manjša orodja. Vse te reči so razstavljene, kjer si jih vsakdo lahko ogleda, v sledečih krajih v Chicagi:

Russian Technical School, 1417 N. Hoyne Ave.

Workers' Lyceum, 2733 Hirsch Blvd.

Spravedlnost, 1825 So. Loomis St.

Igrače bodo razstavljene tudi na nekaterih zabavah, ki bodo prirejene v korist sirotam v sovjetski Rusiji. Vsakdo, ki kupi kak predmet, razstavljen v omejenih prostorih, pomaga s tem ruskim sirotam, ki so v potrebi.

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin za "Proletarca" so postali:

Frank Petrich, na agitaciji po Illinoisu	66
John Krebelj, Cleveland, O.	10
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	8
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	6
John R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	5
Lawrence Gorjup, San Francisco, Calif.	4
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	4
Joseph Volk, Cleveland, O.	2
Ant. Zornik, Herminie, Pa.	2
Frank Modic, Glencoe, O.	2
Frank Martinjak, Johnston City, Ill.	2
Ant. Ocepek, na agitaciji po Penni	2
Fr. Richter, Wyoming	2
Mike Primozich, Library, Pa.	1
Fr. Klun, Chisholm, Minn.	1
Jos. Ule, Chisholm, Minn.	1
Jos. Koenig, San Francisco, Cal.	1
Louis Krašna, Conemaugh, Pa.	1
Frank Grille, Jenny Lind, Ark.	1

LISTU V PODPORO.

Chicago, Ill.: M. R.	\$ 1.00
Toronto, O.: John Chesnik, 25c; P. Chesnik, 25c; skupaj	.50
Lincoln, Ill.: Louis Grebenjak	.50
Cleveland, O.: Fr. Slabe, \$1.00; Joe Franceskin, \$1.00; skupaj	2.00
Export, Pa.: Jos. Pajek	.25
Babbitt, Minn.: R. M. Kure	1.00
Pursglove, W. Va.: J. R. Sprohar	4.00
Nokomis, Ill.: B. Papež, 50c; J. Pirman, 25c	.75
Cleveland, O.: Nabrano na seji dr. "Vodnikov venec" št. 147, SNPJ. \$3.50; Fr. Cesen, 35c; Andy Ipavec, 25c; Louis Belle, 60c; skupaj	4.70
Skupaj	\$ 14.70
Zadnji izkaz	757.72
Skupaj	\$772.42

NAROČAJTE "BUDUČNOST".

Srbska sekcija Jugoslovanske socialistične Zveze izdaja "Budučnost", srbsko-hrvatsko glasilo J. S. Z., ki izhaja v Detroitu, Mich., kot tednik.

Priporočajte hrvatskim in srbskim delavcem, da se naročajo na "Budučnost". Skrbite, da se hrvatski in srbski člani in slovenskih klubih naroče na ta list. Uspeh lista je odvisen od cirkulacije. Čim več naročnikov, večji bo uspeh.

Naslov lista je:

"BUDUČNOST", 5424 Russell St., Detroit, Mich.

Naročnina: Za celo leto \$2; za pol leta \$1. Za inozemstvo \$3 za celo leto, \$1.50 za pol leta.

CENIK KNJIG,

Leposlovne knjige, romani, povesti in črtice.

JIMMIE HIGGINS, spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek, 481 strani, ljevo vezana v platno	1.00
POTA IN CILJI, knjiga posvečena Simon Gregorčiču, (Dr. Dom. Stribrny), 152 strani, mehko vezana	.60
MIMO ŽIVLJENJA, (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
GADJE GNEZDO, (Vladimir Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
MOJE ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.85
UMETNIKOVA TRILOGIJA, Ivanu Cankarju v spomin. (Alojz Kraigher), 134 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
PRAVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
BREZ ZARJE, (Milan Pugelj), 176 strani; trdo vezana	.90
PODOBE IZ SANJ, (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
OGENJ, (H. Barbuse), 337 strani, broširana	1.10
VIŠNJEVA REPATICA, (Vl. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
DR. IVAN TAVČAR, zbrani spisi, VI. zv. 418 strani, broširana	1.20
TIK ZA FRONTO, (D. Feigel), broširana	.65
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
ŠLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
SEN KRESNE NOČI, (Shakespeare), trda vezba	.75
JULIJ CEZAR, (Shakespeare), trda vezba	.75
BENEŠKI TRGOVEC, (Shakespeare), trda vezba	.75
KUHINJA PRI KRALJICI GOSJI NOŽICI, (Anatole France), 298 strani, trdo vezana	1.10
KONFESIJE LITERATA, (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana	.75
KAZAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani	.75
TRI POVESTI, (L. Tolstoj), broširana	.35
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.70
IGRALEC, (F. M. Dostojevskij), broširana, 264 str.	.60
ZADNJA KMEČKA VOJSKA, (August Šenoa), broširana, 378 strani	.75
KOBZAR, (Taras Sevcenko), trdo vezana, 288 str.	.85
KAKO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Aleševca spisi), trije zvezki, vezani v platno, I. zvezek 85c; II. zvezek \$1.00; III. zvezek 75c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
JOSIP JURČIČA ZBRANI SPISI, trda vezba, IV. zvezek, \$1.00; V. zvezek 75c; VI. zvezek, 85c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
BOY, (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba	.75
POVESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana	.40
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana	.35
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
FAROVŠKA KUCHARICA. (J. Š. Baar), povest, trda vezba	1.00
ZAJEDALCI. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ANFISA. (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih	.60
JURKICA AGIČEVA. (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
JUG. (P. Chocholeušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60

VITEZ IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
UDOVICA. (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.20
DON CORREA. (G. Keller), roman	.20
STO LET SLOVENSKE LIRIKE. (C. Golar), vezana v platno	1.10
FILIZOFŠKA ZGODBA. (Alojz Jirasek), trda vezba	.50
DVONOŽEC IN DRUGE ZGODBE. (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
GOLEM. (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
HEPTAMERON. (Margareta Valoiska), povest, broširana	.55
ČRNI PANTER. (M. Pugelj), povest, trda vezba	1.00
SRCE. (Henrik Mann), novele, trda vezba	.60
SPOVED, (L. N. Tolstoj), broširana	.40

Znanstvene razprave, politični in gospodarsko socialni spisi, učne in druge knjige in brošure.

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.55
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	.20
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	.20
ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del	.85
II. del	.75
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797. do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana	.65
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana	.50
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	.25
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friedrich Engels)	.20
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10
POGLED V NOVI SVET	.10
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebišvetovna VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Etbin Kristan)	.50
UVOD V BUDDHIZEM, (Jos. Suchy)	.20
NALEZLJIVE BOLEZNI, (Dr. E. Mayer)	.30
MODERNI POLITIČNI RAZVOJ, MODR. GOSP. RAZVOJ SOCIALIZMA, (Dr. Jos. Ferfolja)	.10
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju boleznih, letnik 1921	1.00
ZDRAVJE, jan.-feb., marc, april in majska izdaja, leto 1922, vsaka po	.10
V NOVO DEŽELO. (Etbin Kristan)	.30
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	.30
PROLETARIJAT	.15
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM.	.20
DRŽAVA PRIHODNOSTI	.20
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	.10
ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	.10
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUŽINSKIH IZRAZOV, (J. Bezljaj)	.30
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)	.25
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)	.50
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida), broširana	.30

SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba.....	40
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	5.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec).....	.50
ZAKON BIOGENEZIJE. (J. Howard Moore, prevel I. M.).....	1.50

Razno.

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija.....	.25
"KRES", št. 5. — 6. (Cankarjeva številka).....	.25
RDEČI PILOT, mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka	.05
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški).....	.10
"KRES", št. 8.....	.15
KRES, št. 9, 10	.25
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka).....	.10
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno.....	.75
PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno.....	6.00
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV.....	.40
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920.....	.50
"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920.....	6.00
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5 c. (Imamo jih dvojne vrste.)	

Angleške knjige.

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	2.00
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota.....	1.20
THE BRASS CHECK. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno.....	1.20
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese.....	1.20
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno....	1.20
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zed. državah. 441 strani, trda vezba	1.25
JUNGLE, (Upton Sinclair), povest iz chicaških klavnic	1.20
THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	1.75
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
THE DREAM OF DEBS, (Jack London).....	.10

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th Street Chicago, Ill.

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Naznanilo delničarjem Jugoslovanskega Stavbinskega in Posojilnega društva v Chicagi.

Delničarjem Jugoslovanskega stavbinskega in posojnega društva (Jugoslav Building and Loan Association) naznanjam, da se bo vršila peta delničarska seja v soboto dne 16. decembra ob 8. zvečer v Ahlgremsovi dvorani, 2001 W. 22nd Str.

Na dnevnem redu bo poročilo o poslovanju tega stavbinskega društva tekom leto 1922, nadalje volitve direktorija za dobo treh let.

Dolžnost delničarjev je udeležiti se te seje, kajti potrebno je, da ste poučeni o vsem delovanju našega procvitajočega stavbinskega društva.

V slučaju, da se seje kdo izmed delničarjev ne bi mogel udeležiti, naj izpolni pooblastilo, poslano od tajnika, prilepi nanj davčno znamko za 10 centov (revenue stamp), in ga vrne na njegov naslov.

Joseph Steblay, tajnik, 2429 So. Central Park Ave. — Tel. Crawford 1484.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zavežen. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE ST.,
CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

U. S. GOVERNMENT SPODNJE PERILO.

2,500,000 kosov popolnoma novega volnenega vojaškega perila smo nakupili od vlade, da ga naravnost prodamo ljudem po 75c komad. Navadna cena je \$2.50 kos. Vse velikosti — srajce od 34 do 46, spodnje hlače od 30—44. Pošljemo pravo velikost. Plačajte pismonoši, ko prinese blago ali pa pošljite pošto nakaznico. Če vam blago ni povolji, vam takoj vrnemo denar. Dept. 24 The Pilgrim Woolen Co., 1476 Broadway, New York, N. Y. (Adv.)

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.—Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

Kdor se bojuje za svobodo, mora biti vedno pripravljen, da ga bodo sramotili.

Smejala se vam bo vsako jutro.

Zalo dekle krasnih temno-oranžnih las v bujno plavem odelu z velikim bokejem rmenih Lyonskih rož, se vam bo smejala vsako jutro, ako pošljete po kopijo lepega Trinerjevega stenskega koledarja za leto 1923. "Zdravje in Lepota" je ime, ki smo ga dali temu umetniškemu delu, ker 12 manjših slik v okvirjih, grupiranih okoli velike slike na sredi, vas seznanijo z izbornimi Trinerjevimi zdravili in izdelki, katerih namen je zdravje (Trinerjevo zdravilno grenko vino, Triner's Angelica zdravilno grenka tonika, Trinerjev liniment, Trinerjev Cough Sedative, Trinerjev Antiputrin, itd.) in krasota človeškega telesa (Triner's Dental Cream, Liquid Shampoo, etc.) Pošljite samo 5c za pokritje poštne in naslovite: Joseph Triner Company, 1333 So. Ashland Avenue, Chicago, Ill. To je tako mala svota, da jo bo vsak rad žrtvoval za ta krasen umetniški stenski koledar.

Telefon Canal 4340.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.
Med Throop in Blue Island Ave.

Edina slovenska - hrvatska

trgovina cvetic

Izbera svežih cvetlic: za plese, svatbe, pogrebe, itd.

Severova zdravila yzdržujejo
zdravje v družinah.

KAŠELJ

je vendar neprijeten znak in se ga ne sme zanemarjati. Uživajte

SEVERA'S
COUGH BALSAM,

kateri olajša kašelj te qdvrni mnogo trpljenja. Je ravno tak dober za odrasle kakor za otroke.

Cena 25 n 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

SEVERA'S
COLD AND GRIP TABLETS

zoper prehlad, gripo in za od pomoč pri glavoboli vsled prehlada

Cena 50 centov.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

LAWNDALE
CLOTHING HOUSE

3649-51 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Priloroča Slovencem svojo bogato zalogo mož-
kih in deških oblek, sraje, klobukov, čepic, ovratni-
kov, spodnje obleke itd. itd.

Cene zmerne — Postrežba točna.

Naročajte najboljši in najbolj raz-
širjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"

112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske
izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta;
\$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec;
samo nedeljske izdaje \$3 na leto.
Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol
leta \$5; en mesec \$1.25.

SLOVENSKA
BANKA

Zakrajšek & Češark

70 — 9th Ave.,
New York City

pošilja denar v stari kraj
hitro, zanesljivo in po
nizkih cenah,

prodaja vozne listke za
vse važne prekomor-
ske linije, in

opravlja vse druge posle,
ki so v zvezi s starim
krajem.

Postrežba točna in
solidna.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.